

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

K.B. Holwerda, Ede

Als hun schatten... (2)

(over Exodus 19 t/m 24)

In het voorafgaande zagen we hoe de HERE Israël verrast door Zich als Grote Koning aan het volk als vazal te willen binden. Een heel bijzonder, maar ook een écht koningschap¹. Waarin Gods macht en grootse daden zich paren aan Zijn liefde en zorg. Dingen die in deze wereld maar zo moeilijk samengaan: macht en liefde, zijn bij de HERE volstrekt in harmonie.

Toen...

Als kind heb ik me al afgevraagd wat de betekenis van dat nadrukkelijke 'toen' was, waarmee de lezing van de tien geboden elke zondagochtend-dienst begon. Vond al bladerend niet helemaal wat ik zocht, maar vermoedde wel dat dat 'toen' te maken had met wat Ex 19 had verteld. Over de ontmoeting van God en volk, over Mozes en de HERE die samen spraken. Toch een begin! Nu zie je dat dat 'toen' (in onze vertaling) reliëf krijgt door de genegenheid en zorg die de HERE in en rondom Zijn majestueuze verschijning op de Horeb betoont.

Tien geboden?

Wij leerden op school (hulde aan scholen die kinderen psalmen en liederen leren!):

Mijn ziel, herdenk met heilig beven,
hoe God, met majesteit bekleed,
Zijn wet op Horeb heeft gegeven,
waar Hij deez' woorden horen deed:

(Gez. 1:1, Enige Gezangen.)

Als je dat 'heilig beven' mag verstaan als diep ontzag, is het iets dat we vooral niet kwijt moeten voor wat de HERE bij de Horeb deed! Maar misschien mag er wat angst af (zeker gezien Gods zorg in Ex 19). En wat heilige blijdschap en verwondering ERBIJ!

Immers, de sfeer die de naam 'tien geboden' oproept doet aan wat de HERE hier afkondigde toch wel tekort. Is niet het EERSTE woord van Horeb het woord van Gods liefde? Laten we dus maar gerust spreken van de Tien Woorden, zoals de Bijbel zelf doet Ex 34:28, Dt 4:13, 10:4. Trouwens, er is in de Bijbel eerder sprake van het ver-

bond van de HERE, Dt 4:23, dan van de wet van de HERE, Ezra 7:10. En dan betekent wet ook nog: tora, d.i. de weg wijzen. Merkwaardig dat in de geschiedenis van Israël en de gemeente dit alles zo 'wettisch' gekarikatiseerd is!

Het eerste woord

zal vrede zijn, waar jij ook binnengaat, zingt een lied van Hanna Lam². Zien we wat Gods eerste Woord is als HIJ bij Israël binnenkomt? Liefde gebleken in machtige redding. En dat heeft elke Israëliet meegemaakt!

Elk vazalverdrag in de oude wereld gaat uit van een zgn. historische proloog: de stand van zaken tussen grootvorst en vazal, zoals de eerste die stelt. In zulke verdragen staat die nogal eens bol van de snoeverij van een grote koning. Niets van dat alles bij de echte Grote Koning. In één simpele zin zet de HERE het neer: zijn genadige en machtige redding van Israël! Weggegeven zonder voorwaarden vooraf.

Het feit dat de HERE DIE God voor Israël is en zij ZO volk van Hem zijn, – dát wordt in dit verdrag vastgelegd.

Het eerste gebod

sluit daar naadloos op aan. Ik zal niet tornen aan de bij ons ingeburgerde indeling van de geboden. Maar m.i. is wat wij het 2e gebod noemen alleen maar nadere uitwerking van het eerste. Voor Israël was het gevaar groot, God naar eigen hand te willen zetten met een beeld. Maar de neiging om God te manipuleren is van alle tijden. En dat is een streep door Gods gebleken liefde. Daar raak je Hem mee kwijt. Degene die je vertrouwt, die manipuleer je niet!

Samen maken deze geboden ('ons' eerste en tweede) het grote en eerste gebod uit, vgl. Mt 22:38. God wil de enige voor ons zijn en blijven. Hij verdraagt het niet dat we een ANDER hebben, Dt 4:35, Mk 12:32. Of dat we Hem niet op onze beurt liefhebben, dat is minstens: vertrouwen!

Hoofdbepaling

of 'het grote gebod' is in een vazalverdrag vaak de eerste verplichting. In Gods verbintenis met Israël is het niet anders. Geen enkele bepaling uit de

Tien Woorden is onbelangrijk. Maar de volgende – die ik hier niet stuk voor stuk bespreek – rusten wel allemaal op de basis van de grond-wet: God wil de enige voor ons zijn, en Hij wil niet worden gemanipuleerd maar bemind en vertrouwd in alles. De bevelen over het hooghouden van Zijn machtige reputatie en het vieren van Zijn ontferming in Zijn sabbatten werken dat uit. Net als de bepalingen over de intermenselijke verhoudingen. Die zitten allemaal vast aan Gods God-zijn voor zijn volk en omgekeerd.

Christus

We zien hier hoe de Heer Jezus de authentieke zin van dit verbond heeft rechtgedaan, toen Hij zich niet liet vangen in versnippering van de gebo-

37e jaargang – nr. 4
12 februari 1993

In dit nummer

- 59 J.C. Schaeffer
Over de gaven van de Geest (3)
- 61 Anne Bergsma
Ult het leven van een domineesdochter
- 62 H.Algra
Gebed uit Joegoslavië
- 64 C.H. Valkenburg
Occultisme
- 66 P.J. van Kampen
Mij geschiede naar uw woord (6)
- 68 C.G. Quast
Je doet nooit iets alleen

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

den in meer of minder belangrijk, Mt 22:35-40. Hij leerde de tora van Zijn Vader in waarheid. EN Hij volbracht haar. Voor Zijn volk.

Het volk beefde

Velen van ons hebben wel een foto of TV-beeld gezien van de Pinatubo op de Filippijnen, geheel in kolkende wolken gehuld en met een onheilspellende paddestoelwolk rondom de top. Voeg daar nog bij bliksemflitsen en donderslagen en doordringend bazuin-geschal, en je hebt een indruk van wat Israël meemaakte. Neen, je hebt nog niet een indruk! Want zij hoorden ook nog die machtige HERE die zo verscheen, zelf de woorden van Zijn verbintenis met hen *uitzeggen!* Dat is niet gering! Het moet ons maar niet verbazen dat zij, toen God het statuut had afgekondigd, vroegen of de HERE verder via Mozes tot hen wilde spreken. Ze waren bang, deze directe confrontatie niet te overleven. Dat blijft in het vervolg een echo die het ontzag en de blijdschap verder draagt: Gods stem horen en het mogen navertellen, Ex 24:9-11, Dt 4: 33-35 en 5:24,26!

Gij hebt het te zien gekregen,

zegt Mozes later, Dt 4:35, opdat ge zoudt weten dat de HERE de enige God is, er is geen ander behalve Hij. Zo zullen we ook wel dat 'op de proef stellen' moeten verstaan. Dat dient er dus voor dat Israël God kent en vertrouwt³. God wil Israël geen angst inboezemen, maar wel heilig respect, dat ze beseffen Wiens bondgenoten ze zijn, en leven als zijn geliefden en uitverkorenen, Dt 5:37. Uit Mozes' latere verhaal blijkt dat de HERE het verzoek van het volk positief waardeerde, Dt 5:28v. En wel in die zin dat *heilig ontzag hen zou helpen* bij het leven voor Hem, 'opdat het hun en hun kinderen voor altoos wel mocht gaan!' Leven voor God doet mensen goed.

En wij?

Velen hebben het gevoel, dat als wij zo geducht de HERE zouden hebben ontmoet, we met meer liefde en kracht voor Hem zouden leven. Staan wij achter bij het Israël van Horeb? Uiterlijk mag dat even zo lijken, maar wie tot het nieuwe verbond van Jezus horen hebben met meer en dieper en verdergekomen heil van deze geduchte God te maken dan zij die het begin van Horeb beleefden, Hebr 12:18-24. Maar dat voorrecht verplicht. Hebr 12:28 heeft het over, – neen niet angst, maar dankbaarheid, eerbied en ontzag! We mogen bedenken: en Horeb was voor de HERE dan nog maar het BEGIN!

Maatregelen

We moeten het ons zo voorstellen, dat de Tien Woorden de principes zijn die met Gods verbond gegeven zijn. Het Hebreeuws spreekt dan van wat '(in steen) ingegrift', dus duurzaam is. Die principes worden uitgewerkt en toegepast in (bestuurlijke) maatregelen en (gerechtelijke) uitspraken. We zullen

wel niet mistasten als we de regels van 20:22 t/m 23:33 beschouwen als 'kleine lettertjes' van Gods verbond. Die ook horen in het zgn. boek van het verbond, 24:7.

Bepaalde patronen in deze rechtsregels komen zo of in verwante vorm meer voor in het oude Nabije Oosten. Tegelijk zijn ze volstrekt bepaald door de grondslagen van Gods redding en verbond, en daarom (in)gevuld met Zijn ontferming. De 'letter der wet' is niet los van Gods geschonken heil verkrijgbaar.

Dit 'bondsboek'

moet samen met al eerder gegeven richtlijnen, 15:25, en mogelijk ook adviezen van Jetro, cap. 18, Israëls 'basisuitrusting' zijn geweest voor bestuur en recht. Het was toegesneden op de – binnenkort verwacht! – situatie van Israëls wonen in het beloofde land, 23:20vv, 27vv. Te beleven vanuit Gods hechte liefde voor hen. Meer hierover D.V. de volgende keer.

Noten

- 1 Moeten we ook vanuit dit werkelijk koningschap van de HERE Zijn klacht verstaan in 1 Sam 8:7: „Ze hebben Mij verworpen, dat Ik geen koning over hen zou zijn...”, vgl 1 Sam 12:12 slot? Misschien ook de koningspsalmen 92 t/m 99? We kennen uit het NT het 'zoekt eerst Zijn koninkrijk en Zijn gerechtigheid', Mt 6:33, vgl. de tweede bede. Geldt die prioriteit van Gods koningschap soms allang in het Oude Testament?
- 2 Hanna Lam en Wim ter Burg, Alles wordt nieuw, deel 3, Nijkerk 1974, p 44.
- 3 Iets dergelijks in Dt 8:2.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgeve: tel. 05130-20476.

- 24 april Jaarvergadering persvereniging Opbouw; spreker: drs. A. van der Dussen
- 6 mei Vrouwenkontaktdag te Kampen
- 13 mei Predikantenkonferentie te Apeldoorn
- 15 mei Jaarvergadering Steun Oost Soemba in de Eenhoorn te Amersfoort; 13.30 uur
- 15 mei Uiterste datum voor inzending van stukken bestemd voor de Landelijke Vergadering 1994 bij de Voorbereidingscommissie te Apeldoorn (J.M. Wentink, Kam. Onnesstr. 5, 7316 LM Apeldoorn)

1994

- 12 mrt. Landelijke Vergadering Apeldoorn

In de komende nummers (o.a.)

C.H. Valkenburg, Genadegaven

J.C. Schaeffer, Apeldoorn

Over de gaven van de Geest (3)

Gavenlijsten

Een volgende vraag, die ik aan wil roeren is: hoeveel gaven zijn er eigenlijk? Het NT kent in totaal vier opsommingen van gaven. En wel in Rom 12, 1 Kor 12, Ef 4 en 1 Petr 4. Wanneer je die gavenlijsten naast elkaar legt, zie je bepaalde overeenkomsten. Maar ook aanmerkelijke verschillen. En we krijgen stellig het gevoel, dat het om een open opsomming gaat. Paulus en Petrus wekken niet de indruk naar volledigheid te hebben willen streven. Peter Wagner, een Amerikaan die een prachtig boekje over de charismata geschreven heeft¹, komt tot een getal van 27. En daaronder zijn enkele, die hij niet in de Bijbel gevonden heeft, maar in de praktijk van het kerkelijk leven.

En waarom zou dat inderdaad niet kunnen? Waarom zou God zich bij het uitdelen van zijn gaven ook niet richten naar de behoeften van een bepaalde tijd en van een bepaalde situatie waarin een gemeente leeft? Zo zou in onze tijd te denken zijn aan een extra accent op de gaven van barmhartigheid en dienstbetoon, in een wereld waarin de liefde steeds sterker dreigt te verkillen.

Identiteitsbepalend

Tenslotte wil ik nog één vraag aan de orde stellen en wel die naar het nut van genadegaven. En ook wat het nut is van de kennis van genadegaven. En daarbij wil ik dan weer drie punten nagaan.

Allereerst is het ontdekken van je gaven een middel om als gelovige tot je doel te komen. D.w.z. tot het doel dat God met u heeft. Om te weten wat God nu speciaal van u verlangt in de dienst aan zijn gemeente en zijn Koninkrijk. En hoe u uw plaats in kunt nemen in het geheel van zijn kerk. Nu ben ik ervan overtuigd dat veel gelovigen hun genadegaven gebruiken, zonder dat ze zich dat nu zo speciaal bewust zijn. De kerk van Christus zou niet geweest zijn wat ze is, als broeders en zusters niet hun gaven hadden gebruikt in dienst van hun Heer.

Waarom is het dan toch zo belangrijk dat ieder van u zich van zijn gaven bewust wordt? Dat u zich daar expliciet mee bezig houdt en erover nadenkt?

Omdat kennis van uw gaven u zal helpen om te verstaan wat Gods wil met uw leven is. God heeft voor ieder van u een bepaalde taak in het lichaam van Christus en in het Koninkrijk van God vastgesteld. En uw gave is de sleutel tot wat God wil wat u nu moet doen en mag doen.

Want, dat moet u begrijpen, elke gave is ook een opgave. Elke gave houdt een roeping in. Uw Heer verwacht dat u ermee aan het werk gaat, zoals de

heer uit Christus' gelijkenis van de talenten en de ponden. U moet er zo mee handelen, dat uw opdrachtgever er voordeel van heeft.

Elke gave is een opgave. Maar de gave gaat voorop. D.w.z. u kunt het. God heeft u een mogelijkheid gegeven om Hem te dienen. God vraagt van u niet meer dan wat Hij u zelf gaf. En daarom is het zo belangrijk uw gaven te ontdekken. Want dat bespaart u veel zuchten en frustraties. Als u uw gaven kent, dan weet u welke plaats en welke taak binnen uw gemeente voor u geschikt is. Als u uw gaven kent, kunt u doelbewust en doelgericht met de Heilige Geest meewerken.

Bevrijdend

Daar zit ook nog een andere kant aan. Naast de gave(n) die u bezit, zullen er vele meer zijn, die u niet heeft. Zoals ik in het begin al zei: U zult met uw gave altijd in de minderheid zijn. En er zullen talloze gaven zijn, die u niet bezit. Nu, dat is geen reden om jaloers te zijn.

Nee, bekijkt u het eens van deze kant, dat u vrij bent van een taak op een terrein waarop u beslist geen gave bezit. Het konijntje, dat zo goed kan graven, hoeft niet per se te vliegen. De vis, die zo goed kan zwemmen, hoeft niet te klimmen².

De Duitse gemeenteopbouw-man, Christian Schwarz, die zich, zoals ik in het vorige artikel al schreef, veel met het bijbelse onderwijs over de gaven heeft beziggehouden, poneerde eens de stelling: *Elke gave, waarvan ik vaststel dat ik die niet heb, is iets om te vieren*.

Dat klinkt vreemd misschien. Maar hij bedoelde: U draagt tegenover God geen verantwoordelijkheid voor al die gaven die Hij u niet gaf. En u kunt met een gerust geweten weigeren, als op zo'n terrein uw inzet wordt gevraagd. God roept u niet tot taken waartoe Hij u niet geschikt gemaakt heeft. Iemand die niet de gave van evangelisatie heeft hoeft niet de straat op. En iemand die niet de gave van leiding heeft hoeft geen voorzitter van een commissie of van een bijbelclub of iets dergelijks te worden. Elke gave, waarvan ik vaststel dat ik die niet heb, is een reden om opgelucht adem te halen en tot rust te komen. Maar nogmaals, daar waar u wel gaven voor hebt, wordt uw inzet verwacht. Maar dan mag u ook het zekere gevoel hebben dat u wandelt op de weg die God met u wil gaan. Dat u doet waarvoor God u heeft bedoeld. Dat kan u brengen tot een gezond zelfbewustzijn en tot een harmonisch geestelijk leven.

„Er is geen leer, die meer praktisch is dan die over de gaven van de Geest. De ontdekking van zijn geestelijke gave verandert vaak een gefrus-

treerde, met schuld overladen christen in een gelukkige en nuttige discipel.”³

Heilzaam voor de gemeente

In de tweede plaats is de kennis van genadegaven en waarvoor ze dienen en hoe ze moeten worden ingezet tot heil van heel de gemeente. In het 4e hoofdstuk van zijn brief aan de Efeziërs heeft Paulus gezegd dat het gehele lichaam van Christus tot rijpheid en volwassenheid komt, wanneer de geestelijke gaven benut worden. Ik herinner m.n. nog eens weer aan dat woord uit Ef 4,16 dat *naar de kracht, die elk lid op zijn wijze oefent ... het lichaam groeit en zichzelf opbouwt in de liefde*.

Een gemeente die tot rijpheid komt heeft ook groeikracht. Die zal groeien in kwaliteit. Want de gaven van onze gemeente zullen worden gemobiliseerd. Het werkloosheidsprobleem binnen de gemeente zal worden opgelost.

De gemeente vertoont vaak nog veel te veel, zoals ik ergens las, het beeld van een gondel, waarin één man de vaarboom hanteert en de anderen zich heerlijk achterover liggend laten voeren. Maar ze moet meer het beeld vertonen van de roeiboort, met één

In theorie heeft het evolutionisme afgedaan

De Evangelische Hogeschool heeft baanbrekend werk verricht op 't gebied van creationisme. Met de resultaten daarvan kunnen we de evolutietheorie beter bestrijden. Dit belangrijke werk was mogelijk door de financiële steun van vele 'vrienden van de EH'. Ook in de toekomst rekenen we op die steun. Meehelpen? Giro 23456.

Ja! Ik word vriend van de EH.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bon opsturen naar: EH, Antwoordnummer 151, 3800 VB Amersfoort

evangelische hogeschool

15 jaar EH... ooit gedacht?

man aan het roer en alle anderen aan de riemen.

Vacaturebank

Als we het bijbels onderwijs m.b.t. de gaven verstaan, zullen we tot een heel andere vorm van taakverdeling binnen de gemeente kunnen komen. Vaak is het zo dat we een vacature hebben en een baantje voor dit of dat. We hebben commissies en werkgroepen, waar we mensen voor nodig hebben. En wat doen we dan? We werven een broeder of zuster en we zetten die onder druk om het een of het ander te doen. We zoeken een mannetje of vrouwtje voor een taak.

Maar zouden we dat niet precies andersom moeten doen? Moeten we niet een taak en een opdracht zoeken bij een gemeentelid? Moeten we niet eerst kijken wat we in huis hebben? Moeten we niet eerst eens wat breder inventariseren wat God zoal aan gaven in onze gemeente gegeven heeft aan de diverse broeders en zusters en dan daarbij aansluiten wat we als gemeente gaan aanpakken? Moeten we zo niet meer God het beleid voor onze gemeente laten bepalen? In mijn eigen gemeente, waar ik nu al voor het derde jaar bezig ben een cursus te geven over het onderwijs van de Bijbel over de gaven van de Geest, pleit ik voor een kerkelijke *vacaturebank* of *atabank*. Ik stel me daarbij voor, dat in een kaartenbak of computer dan van ieder gemeentelid wordt bijgehouden welke gave men

heeft, zodat men voor een daarbij behorende taak kan worden gevraagd. Misschien iets voor kerkeraden, om aan te denken.

Gemeentegroei

En zo zal, wat voor de enkeling in ons midden geldt, ook voor de gemeente als geheel gaan gelden. Zo komen we tot ons doel. Zo zullen we winnen aan geestelijke gezondheid. Er zal een nieuwe geest van eenheid en eensgezindheid gaan ontwaken.

Voor ieder zal er een taak zijn, een mogelijkheid om zich in te zetten. Veel minder leden van het lichaam van Christus zullen zich minderwaardig of nutteloos voelen als ze leren verstaan dat ook zij niet gemist kunnen worden in het plan van God. We zullen meer waardering voor elkaar ontwikkelen als we zien hoe we elkaar nodig hebben en van elkaar afhankelijk zijn om samen dat plan uit te voeren.

Zo zal de gemeente kunnen groeien in kwaliteit, maar ook in kwantiteit. Want een licht op de kandelaar en een stad op de berg kunnen niet verborgen blijven. Zouden we zo ook niet mogen uitzien naar Gods zegen, dat Hij mensen van buiten de kerk bij ons voegt om samen met ons zijn volk te zijn. En moet dat niet het grote verlangen zijn van elke gemeente van Christus?

Tot eer van God

En zo zal tenslotte – dat is het derde punt – de ontdekking en het gebruik van de gaven die de Geest ons geeft

dienen tot verheerlijking van God. Zoals Petrus dat schrijft: *Dient elkaar, een ieder naar de genadegave, die hij ontvangen heeft, als goede rentmeesters over de velerlei genade Gods ... opdat in alles God verheerlijkt worde door Jezus Christus, aan wie de heerlijkheid is en de kracht, in alle eeuwigheid (1 Petr 4,10v).*

Kunt u iets heerlijkers bedenken dan ieder voor zich en samen met elkaar te leven tot eer van God? Ga dan ieder voor zich, voorzover u er nog geen zicht op hebt, op zoek naar uw gave. En laten we zo ieder voor zich schepselen zijn en laten we samen met elkaar kerk zijn naar Gods bedoeling.

Noten

- 1 Peter Wagner, De geestelijke gaven voor de opbouw van de gemeente, Gideon, Hoorbaar, 1990.
- 2 Zie de dierenfabel van Christian Schwarz uit het vorige artikel.
- 3 H.A. Snyder, Het probleem van de wijnzakken, Gideon, Hoorbaar, 1977, pag. 115.

J.H. Veefkind, Krommenie

'Bevel van mij!'

Wij zijn daar niet zo vóór, geloof ik. Maar een paus is toch zo gek nog niet. Hij zegt 'ga' en je gaat, hij zegt 'kom' en je komt.

Zo'n man bespaart je een heleboel toestanden die we ons nu wel op de hals halen. Gesprekken in de gemeente, overleg op de kerkeraad, voorstellen op een 'meerdere' vergadering, rapporten op een synode. Ja, een paus lijkt me wel wat (als ik het tenminste niet hoeft te wezen en als ik er maar niet aan hoeft te gehoorzamen).

Per slot van rekening schijnt paus

samen te hangen met papa. En wie wil er nou geen goeie vader hebben, vooral als het een heilige is?

Ik mocht dus geen dominee worden – heb ik u de vorige keer verteld, Nou, 'dan bärst de wereld los', zoals Wilke Alberti zo treffend zingt.

De trein haast zich door een juichend voorjaar, maar van binnen is er een land van diepe duisternis – dat kan ik u verzekeren.

Maar juist dáár ziet men een groot licht, nietwaar? Hij zat opeens tegenover me en zei Koos. Hij måg dat zeggen. Hij zei het ook. Hij noemde me bij m'n naam. Ik heb zoveel vergeven aan jou, zou jij ook niet vergeven aan hen? U hoeft niet te geloven dat het zo was. Als ik het maar zeker weet. Ik hoef niet te geloven dat u een licht hebt gezien of een stem hebt gehoord. Als u het maar zeker weet.

Wij moeten elkaar niet binden aan onze eigen ervaringen. We mogen elkaar wel vinden in wat we eruit hebben geleerd. Het verhaal van de ander serieus nemen en hem eraan houden. Bij mensen met een bijna-dood-ervaring, bijvoorbeeld, móét dit ook – denk ik. Laten staan en samen verder gaan.

Ik beweer niet dat 'vergeven' makke-

lijk is. Ik beweer wel dat je er enorm van opknapt. Waar vergeving is, daar is leven – hé, was dit Luther niet? In elk geval geldt dit in het horizontale net zo goed als in het vertikale. Die nacht heb ik alle uurtjes en halfuurtjes nodig gehad. Voor de warming-up van de volgende zondag. Of misschien kun je beter zeggen: voor de cooling-down van de vorige zaterdag.

Want ik moest preken. O nee, een stichtelijk woord spreken, natuurlijk. In de grote stad nog wel. En ze zijn allemaal gelijk, ja, ja. In de steden en ten plattelande. Wist ik. Had ik geleerd. Maar de stad was toch wel net een beetje meer...

Dus had ik zaterdagavond opgebeld. Verteld wat er was gebeurd. Gezegd dat ik zó niet kon, zondag. Toen belde hij terug. Liet hij terugbellen. „Zeg tegen Koos, dat-ie morgen hier preekt. Bevel van mij!” Dus heb ik daar en toen gepreikt. Voor het eerst zó.

En daarom vind ik een paus zo gek nog niet. Die zegt 'ga' en je gaat, die zegt 'kom' en je komt. Ze zeggen dat paus komt van papa. En wie wil er nou geen goeie vader hebben, vooral als het een heilige is?

Bevel van mij – goeie D.K.W.!

Anne Bergsma, Groningen

Uit het leven van een domineesdochter

Toen Janneke afscheid nam van 'Het Bruggehoofd', waar ze twee jaar gewoond had, kreeg ze twee boeken van Annie M.G. Schmidt cadeau: *Minoes* en *Wat ik nog weet*. Het ene geschreven voor kinderen, het andere voor volwassenen. Hoewel, eigenlijk is wat dat betreft het schrijverschap van Annie Schmidt te vergelijken met dat van Willem Wilmink: beiden maken ze geen onderscheid tussen boeken voor kinderen en voor volwassenen. Eén van de meest aantrekkelijke kanten aan Annie Schmidt is dat ze zowel voor groten als kleinen een geweldige auteur is.

Geruild voor een kalf

Toch had het maar weinig gescheeld of we waren al die prachtige boeken, toneelstukken, liedjes, musicals, hoorspelen en grammofoonplaten misgelopen. Ten minste, als het aan Annie's broer had gelegen. In het hoofdstuk 'Uitgewist' schrijft ze: „Mijn broer werd geboren in 1903, tussen twee gestorven zusjes in. Toen het derde zusje, dat was ik, in de wieg lag was hij niet blij en niet dankbaar, zoals hij had horen te zijn. Geen wonder. Alle aandacht van mijn moeder ging naar dat kostbare kleinnood in die wieg en voor hem bleef er bitter weinig over. Op een dag kwam hij thuis van een bezoek aan boer De Groene en zei: 'Ik kom zusje halen' 'Zusje halen?' 'Ja, ik heb haar geruild voor een kalf.' Terwijl hij het zei, besefte hij dat het onzin was, maar hij bleef dapper volhouden en wou naar de wieg. Boer De Groene had het zo ernstig gemeend, het was zo'n eerlijk bod en zo'n goede ruil. Mijn moeder barstte in lachen uit. Die lach beledigde hem. Sindsdien is het nooit meer goed gekomen.”

Dit verhaal staat in *Wat ik nog weet*, een bundeling van autobiografische stukjes die voor een groot deel in *Het Parool* hebben gestaan. Annie Schmidt komt uit Kapelle in Zuid-Beveland, waar haar vader dominee was. Haar moeder had eigenlijk met onderwijzer Maaskant willen trouwen, maar ze liet hem schieten toen ze de kans kreeg met de aankomend dominee te verkeren. „Als je met een onderwijzer trouwde, werd je geen Mevrouw. Je zou altijd Juffrouw blijven maar als domineesvrouw werd je absoluut Mevrouw. Hoe veel ze ook van Maaskant hield, hij werd aan de kant gezet.” Later kreeg moeder spijt van haar keuze en verzuchtte dan: „Had ik Maaskant maar genomen...”

Jaloers op Maarten

Er gaat een lang vervlogen wereld voor je open als je dit boek leest, de

wereld van rond de laatste eeuwwisseling, toen er nog juffrouwen en mevrouwen waren en benen bikkels als kinderspeelgoed en nog geen auto's en elektriciteit. Ook de wereld van het domineesgezin Schmidt was een heel aparte. Het geloof speelde slechts een zeer geringe rol. Moeder Schmidt kwam onder de invloed van de vrouwenemancipatie en ze merkte tegen haar man op dat het tijd werd dat ook Nederlandse vrouwen kiesrecht kregen. Dominee wees haar er toen op dat er al drie jaar vrouwenkiesrecht bestond in Nederland.

We krijgen door *Wat ik nog weet* een indruk van de dilemma's waaraan een domineesgezin ten prooi is, waar niemand meer gelooft. Annie Schmidt schrijft ergens in haar boek dat ze jaloers is op schrijvers als Jan Wolkers, Maarten Biesheuvel en Maarten 't Hart omdat die zoveel kennis hebben van het Oude Testament en de tale Kanaäns hoewel ze ketters zijn net als zij. Zowel in de kerk als thuis aan tafel sloot ze zich als kind al volledig af voor de bijbellezing en de preek. „Toen ik zes jaar was” schrijft Annie, „keerde ik de kerk de rug toe (...). Mijn ouders leden daar niet onder. Ze berustten erin. Sterker nog, ze begrepen het. Per slot waren ze zelf beroepshalve vroom.” Wanneer Annie verkering krijgt met een gelovige jongen ontstaan er problemen. Wanneer hij voor het eten bidt, ontstaat er een rare situatie. „Het was een schok voor m'n ouders toen ze zagen dat hij zijn handen vouwde en bad voor de maaltijd en dat ik ook mijn ogen sloot en m'n handen vouwde. (...) Mijn vader bad uit beleefdheid mee. Mijn moeder niet. Ze zei ferm: Het spijt me Henk, wij doen dit al geruime tijd niet meer.”

Neten eten

Wat ik nog weet is al met al een heel bijzonder boekje. Rare voorvallen, bizarre situaties, diepe ernst, alles op de luchtige toon en met prachtige zinnen. „Onder de les in de schoolbank nam je een dun lokje haar in je hand, je wreef er met twee vingers langs en je voelde een bobbeltje. Een neet. Die neet schoof je dan langzaam van het haar af, je stak hem in je mond en at hem op, intussen met een peinzende blik luisterend naar de les van meneer Schrier.” Toen haar vader op sterven lag duldde hij geen collega-predikant bij het bed: „Drost, beste kerel, ik red het wel, goeiendag.” Op het laatst neemt Annie, die zwanger is, de wake over van haar moeder, die erg moe is. „Ik haalde m'n blocnote en pen uit m'n tas. Morgen moet ik m'n versje voor

Het Parool inleveren, dacht ik. Dat moet ik dus hoe dan ook vannacht schrijven. En ik begon aan een versje over kinderen die eigenlijk door de rijstebrijberg moeten heen eten, maar dat niet hoeven omdat ze in een bus zitten die er dwars doorheen rijdt. Wat heb ik vaak later met een rilling aan die nachtelijke uren gedacht. Je gaat door met je werk en je maakt een lolliq versje terwijl je vader vier meter van je af ligt te sterven. (...) Toen, al schrijvend aan dat versje, voelde ik geen verdriet of spijt of schuldgevoel, alleen maar de dwangmatige werking van m'n hersens als ze rijmwoorden moeten zoeken. Toen het versje af was hield het reutelen op. Ik ging kijken en maakte toen m'n moeder wakker.” Tijdens de begrafenis voelt Annie zich gelukkig. „Natuurlijk, het is toch ook prachtig om zwanger te zijn en met nieuw leven in je, je oude vader te begraven. Het versje wou ik nooit meer lezen. Tot nu. Niet zo best, maar ach... gezien de omstandigheden.

Annie M.G. Schmidt, *Wat ik nog weet*, Querido, 143 pagina's f 24,90

H. Algra, den Helder

Gebed uit Joegoslavië

Bijna dagelijks maakt nieuws uit het voormalige Joegoslavië deel uit van het Journaal en de kranten. Het gevaar bestaat dat we het zo gewoon gaan vinden dat het niet eens meer tot ons doordringt. Of -als we het wél horen- hopen we maar dat het niet zo erg is als het op het nieuws verteld wordt.

VN-bataljon

Ds. C.G. (Casper) Koolsbergen heeft als geestelijk verzorger van het Nederlandse VN-bataljon de situatie in Joegoslavië van nabij meegemaakt. Over zijn ervaringen heeft hij een dagboek bijgehouden, dat in boekvorm is verschenen bij uitgeverij Van Wijnen in Franeker. Het boekje heeft me van de eerste tot de laatste bladzijde geboeid. Uiteraard niet omdat er zulke plezierige reisverhalen in beschreven staan;

wel omdat op heel authentieke wijze door een ooggetuige beschreven wordt hoe de situatie hier in de lente en de zomer van 1992 was. Wat maak je er als VN-militair (en als geestelijk verzorger) mee, wat moet de plaatselijke bevolking doorstaan, waarom doen bevolkingsgroepen elkaar dit aan? De vele foto's maken dat het land meer voor je gaat leven, dan wanneer je de snelle flitsen op televisie ziet.

Verslechterende situatie

Wie in het begin van de uitzending van de VN-militairen naar TV keek, had soms de indruk dat het om een vakantieisje ging. Wie dit boek leest, ziet dat de situatie in hoog tempo verslechtert. Wat aanvankelijk misschien af en toe voor de buitenwereld inderdaad een reis naar een vakantieoord leek, blijkt al snel een levensgevaarlijke

onderneming te zijn. Vooral de beschrijvingen uit Sarajevo tonen hoe een eens aantrekkelijke stad in korte tijd tot een oord van verwoesting kan worden. Dag-in, dag-uit salvo's, slaan mortiergranaten in, explosies gaan achter elkaar door en ook het VN-hoofdkwartier wordt onder vuur genomen. Trouwens: ook de houding van verschillende bevolkingsgroepen tegenover de VN-militairen lijkt steeds meer afwijzend te worden. "Het lijkt er soms op dat we bij geen van de strijdende partijen nog krediet hebben" (83). Bij de bezoeken aan Belgrado blijkt dat de houding van veel Serviërs zelfs ronduit bedreigend kan zijn.

Godsdiensten

Casper Koolsbergen heeft zijn dagboek in de vorm van een gebed geschreven. Temidden van notities over het gebeuren van alledag vinden we vragen die hij aan God stelt. Vragen die wel heel dichtbij komen wanneer we lezen hoe de strijd tussen bevolkingsgroepen ook vaak een strijd is

- 1 Het einde van de strijd in Novska
- 2 Kinderen zwaaien met het zgn. 'Servische kruis'.
- 3 Kroatische militairen naast een verwoeste kerk.
- 4 Oud vrouwtje naast verwoest huis in Novska
- 5 Verwoestingen in Novska

tussen mensen die verschillende godsdiensten belijden. Veel Serviërs zijn Grieks-orthodox; in Kroatië is men meestal Rooms-Katholiek; in Bosnië wonen veel moslims. Toch konden die mensen jarenlang in redelijke harmonie naast elkaar leven. Sarajevo telde 70 moskeeën, 10 Rooms-Katholieke kerken en 5 orthodoxe kerken. "Op hoeveel plaatsen wordt hier uw naam aangeroepen! En hoe triest is het, dat dat de stad er niet veiliger op maakt. Wie zijn het toch, die uw naam erbij halen om een ander naar het leven te staan..." (blz. 21). De kerkgebouwen en moskeeën vormen dan ook vaak een duidelijk doelwit, alsof het militaire objecten zijn. "Dat ze van uw kerk soms een puinhoop maken weet iedereen, maar hier leggen ze dat wel heel letterlijk uit" (blz. 17). Het zijn ook vragen waar VN-militairen mee zitten; vragen die ze soms aan Koolsbergen voorleggen.

Vernielingen

Regelmatig stoor ik me al aan graffiti-teksten op muren. Maar wat stelt dat voor, als we over de zinloze vernielingen lezen, die Casper Koolsbergen beschrijft? "Wat er op de heenweg als een levendig stadje uit zag, ziet er nu (= een paar dagen later) geplunderd en verlaten uit". "Ik zie hoe de minaret van de moskee tot twee keer toe geraakt wordt". "Er zullen voornamelijk woonhuizen vernield worden". Over Vukovar: "Nergens anders zijn de verwoestingen zo intensief, zo huis aan huis. Een complete stad is naar de vernieling geholpen. Sommige wijken vormen alleen nog maar een ravage. Flatgebouw na flatgebouw moet bewust doelwit zijn geweest. Wij hebben er geen antwoord op, en waar is het uwe? In de stilte komen we vragend bij U terecht..." (85). Op het moment dat Koolsbergen zijn dagboek schreef, was er nog niet zoveel bekend over martelpraktijken die door de strijdende partijen begaan worden. Toch dringen ook die gruweldaden af en toe in het boekje door. Welke duivelse motieven moeten er in de mens leven zodat hij tot zulke daden in staat is? En wat beweegt kerkmensen om zich hier aan over te geven? Heeft Gods Woord geen invloed op de manier waarop we omgaan met onze naaste?

Ontmoetingen

Ds. Koolsbergen beschrijft ontmoetingen met allerlei mensen. Uiteraard met 'zijn' mensen (van het Nederlandse VN-bataljon), maar ook met andere VN-militairen. Ontroerend is het contact met een groep Kenyanen: een stukje evangelisch Afrika in Kroatina! (78). Ontmoetingen zijn er ook met de plaatselijke bevolking (al is dat maar beperkt mogelijk). Dan blijkt dat de individuele burger in een stad als Sarajewo niet in het hokje van Kroaat, Servier of Moslim geduwd wil worden; families hebben niet zelden een gemeenschappelijke afkomst. "Zijn vader is servisch-orthodox, zijn moeder katholiek en zijn vrouw islamitisch" (38), zo

bleekt uit een ontmoeting met een inwoner van de Bosnische hoofdstad. Soms blijkt uit de contacten opeens dat (ondanks grote godsdienstige en kulturele verschillen) dat mensen even dezelfde taal spreken. "Ook ik geloof in God" zegt een islamitische studente over de drijfveer achter haar hulp aan mensen in moeilijke omstandigheden.

Waar komt onze hulp vandaan?

Casper Koolsbergen heeft een reisverslag geschreven dat ons met de neus op de feiten drukt. Het laat zien tot welke angstaanjagende dingen de mens in staat is. Het laat ook zien hoe machteloos organisaties en mensen kunnen zijn als het erom gaat een keer te goede te bewerkstelligen. Het boekje geeft een indruk van het werk van de VN-militairen in dit gebied en van de taken van een geestelijk verzorger in deze omstandigheden. Het beschrijft ook de sfeer in een land vol

tegenstellingen; met een door God rijk gezegende natuur, waar mensen soms op weerzinwekkende manier alles beschadigen wat ze maar voor hun geweerlopen kunnen krijgen. Hoewel de auteur zelf regelmatig in gevaar heeft verkeerd, is het allerm minst een 'stoer' verslag geworden. De soberheid, de vorm waarin de gebeurtenissen beschreven worden, is heel plezierig. Het boekje laat zien van Wie we uiteindelijk onze hulp van moeten verwachten, ook al blijven er soms veel vragen liggen. "Heer, geef dat we het gesprek met U blijven aangaan. Met onze tekortkomingen en vragen. En met onze dank. In de naam van Jezus Christus, Uw zoon, die deze onbegrijpelijke geschiedenis nog eens zal afronden!" (92).

N.a.v.: Casper Koolsbergen, Gebed uit Joegoslavië. Uitgave: Van Wijnen, Franeker; 95 pagina's, tientallen foto's (gemaakt door de auteur), 2 landkaartjes. Prijs: f 15,75

Opperliden zijn TOCH belangrijk!

U hebt vast wel eens staan kijken bij een in aanbouw zijnd bouwwerk. Dan denk je onwillekeurig aan een blokendoos. Elementen van beton worden aangevoerd. Met een hijskraan worden ze stuk voor stuk van de oplegger getakeld en precies op de plaats van bestemming gezet. Wat cement er tussen om er een goed stevig geheel van te maken en een huis of bedrijfspand staat er in heel korte tijd. Heel simpel gezegd natuurlijk!

Onze oudere lezers weten wel dat het bouwen van een huis of een ander bouwwerk vroeger een veel langere tijd in beslag nam. Ook dat er meer mankracht aan te pas kwam. Steen voor steen moest worden aangedragen om de metselaar de kans te geven er een goed geheel van te maken. De opperliden waren de mannen die stenen en cement aanvoerden om de metselaar in staat te stellen te bouwen. Daarom was een OPPERMAN onmisbaar voor de metselaar. Zonder hem kon hij zijn werk haast niet uitvoeren.

Een opperman in de bouw is bij wijze van spreken gelijk aan een archivaris. En de metselaar een onderzoeker die zich verdiept in één of ander onderwerp. De onderzoeker wil graag stenen (gegevens) aangereikt zien. De archivaris wil hem die graag zoveel mogelijk aangeven uit zijn archief. Hieraan moet u eigenlijk denken bij allerlei bibliotheek- en archiefwerk. Zoals u misschien weet hebben onze kerken een landelijk archief. In dat

archief worden alle stukken die betrekking hebben gehad op Landelijke Vergaderingen bewaard. Daarnaast wordt gewerkt aan een verzameling over het ontstaan van onze kerken en de verdere geschiedenis daarvan. Ook de voorgeschiedenis vormt er een onderdeel van. Tevens heeft de geschiedenis van de plaatselijke kerken de aandacht, alsmede het opzetten van documentatie over onze predikanten, zoals artikelen en boeken.

Verzoek

Ik ga toch maar even door met de (op) 'bouw'. De 'opperman' wil graag voldoende stenen hebben, zodat de 'metselaar' vooruit kan. Daarom is nu mijn verzoek ten behoeve van het landelijk archief van onze kerken: Misschien kunt en wilt u ook meehelpen 'stenen' aan te dragen ten behoeve van het landelijk archief wat betreft BOEKEN/ BROCHURES, geschreven door onze predikanten, preken, artikelen, correspondentie. Kortom alles wat door naam of aktiviteit aan onze kerken verbonden is. Het is mogelijk dat zulke dingen ergens in een hoek liggen en niet meer gebruikt worden. Wanneer u dergelijke 'stenen' wilt opruimen dan zal ik ze graag onderbrengen in de 'voorraad' van het landelijk archief. Uw reactie zie ik graag tegemoet. Het adres is: Landelijk Archief Ned.Geref. Kerken, p/a D. Smits, Koekoekstraat 25, 3136 XP Vlaardingen. Tel. 010-4746903.

C.H. Valkenburg, Westervoort

Occultisme

Graag wil ik ingaan op de uitnodiging van Theo Jansen in Opbouw van 19 juni j.l. om het occultisme te behandelen in het licht van de Bijbel. Een behandeling van de geestesgaven en of we die links kunnen laten liggen, zoals hij zich afvraagt, komt misschien later aan de orde. Als definitie van occultisme houd ik me maar aan die van het Opbouw-artikel: alles, wat met de duivel te maken heeft. De beide onderwerpen hebben veel met elkaar te maken, je zou kunnen zeggen dat occultisme zich afspeelt in het gebied onder onze voeten en de geestesgaven alles te maken hebben met de wereld boven ons, maar dat wij in ons denken ons hoofdzakelijk beperken tot datgene wat zich op het maai-veld bevindt, m.a.w., dat we in onze technische, rationeel-denkende westerse samenleving grotendeels het besef van het transcendente, de geestelijke wereld, verloren hebben. Theo Jansen wijst daar ook op in de zinsnede: „Als ik het goed geobserveerd heb wordt in onze kerken de dwaling in de leer als het grote wapen van de vijand gezien. In de gebieden waar geen sprake is van een 'valse leer', zijn we echter veel minder alert geweest.” Hoewel er in de Bijbel vrij veel staat over de satan en zijn rijk en zijn manier van werken, heerst er onder veel christenen toch een grote mate van onkunde op dit gebied, waardoor de geestelijke strijd die we tegen de duivel en zijn ganse rijk moeten voeren vaak al bij voorbaat verloren is omdat we onze tegenstander en zijn tactiek onvoldoende kennen.

Wie is de duivel?

In de Bijbel lezen we dat de duivel de grote tegenstander is van God. Hij is een heel belangrijke engel geweest, veel verklaarders citeren hiervoor Ezechiël 28:11 e.v.: „Volmaakt zijt gij van gestalte, vol van wijsheid, volkomen schoon... Gij waart een beschutende cherub met uitgespreide vleugels; Ik had u een plaats gegeven: gij waart op de heilige berg der goden, wandelend temidden van vlammen stenen. Onberispelijk waart gij in uw wandel, vanaf de dag dat gij geschapen werdt, totdat er onrecht in u werd gevonden... Van de berg der goden verbande Ik u en deed u weg, gij beschutende cherub, van tussen de vlammen stenen. Trots was uw hart op uw schoonheid – met uw luister hebt gij ook uw wijsheid te niet doen gaan.” Dit is een gedeelte uit het klaaglied over de vorst van Tyrus, maar veel uitleggers zien hier een dubbele bodem in, het zou ook slaan op de satan, die als een heel hoge, belangrijke engel, voor zijn hoogmoed door God veroordeeld is. Ook Jesaja 14:12 e.v. wordt op de satan betrokken: „Hoe zijt gij uit de hemel gevallen, gij morgenster (Lucifer!), zoon des dageraads; hoe zijt gij ter aarde geveld, overweldigder der volken! En gij overlegdet nog wel: Ik zal ten hemel opstijgen, boven de sterren Gods mijn troon oprichten en zetelen op de berg der

samenkomst ver in het Noorden; ik wil opstijgen boven de hoogten der wolken, mij aan de Allerhoogste gelijkstellen.”

Nergens lezen we in de Bijbel gering-schattende uitspraken over de satan, integendeel. Een paar voorbeelden: bij de verzoeking in de woestijn ontkent Jezus niet de macht die de satan heeft om Hem alle koninkrijken van deze wereld te geven, hij wordt de overste van deze wereld genoemd, de god dezer eeuw, de overste van de macht der lucht en de engel des afgronds. Opvallend is de parallel met het tweede gebod: boven in de hemel, noch van wat beneden op de aarde, noch van wat in de wateren onder de aarde is. De vele namen die in de Bijbel voorkomen zeggen ook veel over zijn aard: de vader der leugenen, de verleider der broederen, de beschuldiger van onze broederen, tegenstander, moordenaar van den beginne. Dat is nu wel wat anders dan het karikatuur-beeld, dat veel mensen nu van de satan hebben: een wat lachwekkende figuur met bokkepoten, of een vage macht (het kwaad zit in ieder mens) of, zoals in de middeleeuwen, de veroorzaker van alle kwaad, een doorslaan naar de andere kant. Van-daar de heksenverbrandingen en de pogroms, wij zouden dat nu genocide noemen.

In het rijk van de satan is ook een hiërarchie aan te wijzen, net zoals in de engelenwereld trouwens, we lezen van de vorst van Perzië in Dan. 10. En aan de hand van de verschillende soorten duivelse machten die genoemd worden kunnen we besluiten tot een taakverdeling en 'specialismen', bijvoorbeeld onreine geesten en geesten die mensen lichamelijk kunnen treffen.

Manifestaties van satan

In de Bijbel komen we nogal wat keren echt waarneembare werkingen van de satan tegen, dus niet dat hij een vage kracht is, maar echt dingen doet, die objectief merkbaar waren en die de Bijbel aan de satan toeschrijft. Zo lezen we van de verwoesting van het bezit en de aanval op de gezondheid van Job, de tovenaars in Egypte, een vrouw die Paulus met vuisten sloeg, een bezeten jongen die in het vuur geworpen werd door de satan, Simon de tovenaars, de zonen van Sceva, die door hem uitgekleeft werden, het meisje met de waarzeggende geest in Philippi, om enkele voorbeelden te noemen. De mening, die men nu nogal eens hoort verkondigen, dat bezeten eigenlijk epileptici waren kan bij een enigszins kritisch onderzoek geen stand houden. Eigenlijk beweert men dan dat Jezus, onze Heelmeester, het verschil niet zou geweten hebben tussen ziekte en bezetenheid. Het lijkt

wel alsof de makers van de film 'The Exorcist' de duivel serieuzer nemen dan veel christenen. Ook in onze tijd komen dergelijke objectief waarneembare werkingen van de satan nog steeds voor, hoewel het moeilijk is hier kwantitatieve uitspraken over te doen in vergelijking met de tijd van Jezus' rondwandeling op aarde. Maar iedereen die open ogen heeft voor invloeden van de geesteswereld (goed of slecht) zal beamen, dat onze tijd niet zoveel verschilt van de Bijbelse. Anders kunnen kinderen van de middelbare-schoolleeftijd ons wel uit de droom helpen, ook van christelijke scholen.

De tactiek van satan

In de moderne oorlogvoering wordt veel gebruik gemaakt van camouflage of misleiding en wel op drie manieren. In de eerste plaats worden bunkers beschilderd als woonhuizen, ze lijken dus op iets anders. Satan volgt dezelfde truc, hij doet zich voor als een engel des lichts. Alle clubs, organisaties, verenigingen, pseudo-kerken en gezelschappen die in zijn dienst staan, worden allemaal gevormd door aardige, lieve en vriendelijke mensen. Alleen door één criterium zijn ze uit hun rol te halen: de maatstaf van Johannes, het loochenen van Jezus als de Christus, de Eniggeboren Zoon van God. Wie meer over al die organisaties te weten wil komen kan uitstekend terecht bij elke evangelische boekhandel, de vele boekjes van de Moria-reeks waarin sekten besproken worden zijn erg nuttig.

Een tweede manier, die bij camouflage gebruikt wordt is het verbergen van een stuk geschut achter een net met takken, zodat het uit de lucht niet meer als zodanig is te herkennen. Iemand heeft eens gezegd dat de grootste overwinning van satan is, dat hij ons heeft doen geloven, dat hij niet bestaat, of tenminste onschuldig is. Dat hij rondgaat als een brullende leeuw, zoekend wie hij zal verslinden, is hoe langer hoe meer onbekend geworden. En zo kan het gebeuren dat onze kinderen op school occulte spelletjes doen, waar wij als ouders geen weet van hebben. Steeds meer occulte boeken worden door onze kinderen gelezen, omdat wij als ouders te weinig interesse hebben in wat onze kinderen bezighoudt of omdat wij de gave van onderscheid missen om te kunnen beoordelen wat goed en fout is. Een paar weken geleden verscheen van R.H. Matzken en A. Nijburg het boek: Rijp en gifgroen. Daarin worden 2400 kinderboeken voor de leeftijd van 6 tot 16 jaar beoordeeld op hun gehalte: opbouwend, leerzaam, alleen verstrooiend of occult. Naar hun oordeel is een kwart van de na 1980 verschenen boeken gevaarlijk en ten sterkste

af te raden. Eigenlijk zouden alle ouders, opvoeders en onderwijsgeven-den hiervan kennis moeten nemen, want veel kinderen worden makkelijk beïnvloed door wat ze lezen. En laten we ook niet de vele occulte TV-programma's vergeten, die kinderen langzaam voorbereiden op veel er-gere dingen. In sommige series en tekenfilms wordt gebruik gemaakt van geheimzinnige krachten, spiritisme, geesten en tovenarij, weliswaar om het kwade te overwinnen, maar toch kunnen kinderen zo voorbereid worden op het New Age denken, terwijl ze de Bijbel als een sprookjesboek gaan beschouwen. Omdat het aanbod nogal verandert is het niet zo zinvol om een overzicht te geven van programma's die we beter niet kunnen toelaten, iedereen kan zelf wel voorbeelden bedenken.

Een derde misleidingsmethode is het gebruiken van nep-voorwerpen. In de oorlog stonden op de Leusderheide bij Amersfoort een paar nagemaakte houten vliegtuigen, de Duitsers hoopen dat de Engelsen daar hun aanval-leh op zouden richten en zo kostbare munitie verspillen. Het verzet legde er uiteraard een houten namaakbom bij! En in de Golfoorlog hebben de geallieerden heel wat opblaasbare tanks en Scud raketten lek geschoten. Precies zo gaat de satan te werk. Er zijn op het ogenblik zoveel charlatans, oplichters en kwakzalvers aan de gang in de alternatieve geneeskunde, die dan ook als zodanig ontmaskerd worden, dat het echte gevaar niet meer onderkend wordt. Iemand die daar middenin gezeten heeft, Rianne van der Smitte, doet dat heel duidelijk uit de doeken in haar boek: Als het licht duisternis is... Zij behandelt daarin alle niet-reguliere manieren van genezen en hoe die meestal occult beladen zijn. In haar boek noemt zij de volgende manieren van occult bezig zijn op en wat daarover in de Bijbel staat: waarzeggerij, astrologie, spiritisme, hypnose, magnetiseren, afgoderij, Oosterse filosofieën, toverij, reïncarnatie en goeroes. Er staat ook een uitgebreide lijst in van alle begrippen, die in het occulte denken worden gebruikt, een paar voorbeelden: antroposofie, biologisch-dynamische landbouw (afkomstig uit het zen-boeddhisme, glaasje draaien, Oujabord, irisscopie, theosofie en acupunctuur. Maar het gevaar blijft bestaan dat we alles in onze 'nuchtere' manier van denken voor oplichterij houden en zo het echte werk van de satan niet meer in de gaten hebben. Toen ik dit artikel geschreven had, kreeg ik een ander boek van R.H. Matzken in handen, dat hij samen met A. Nijburg en V.I. Kerkhof schreef: Het occulte is dichtbij... In grote lijnen komt het overeen met wat ik schreef,

alleen gaan zij op bepaalde punten wat dieper in, maar daar is het ook een boek voor en geen Opbouwartikel. Zij bespreken het gevaar van sommige jeugdboeken wat uitgebreider dan in het eerdergenoemde boek van hen en ook gaan zij in op het occulte gehalte van sommige soorten speelgoed (Dungeons and Dragons, He-Man en Shi-Ra, Transformers, Masters of the Universe, etc.) en, uiteraard, sommige vormen van popmuziek. Ter illustratie van dit laatste een klein kranteberichtje met als kop: Exorcisten in Italië slaan alarm. De rooms-katholieke exorcisten in Italië hebben alarm geslagen bij hun bisschoppen. De laatste vijftien jaar is het aantal gevallen van bezetenheid fors toegenomen. 'Satanische rock' noemen de duiveluitdrijvers de grootste boosdoener. Pater Amorth, een van de vijf officiële exorcisten in het bisdom Rome, zegt al 20.000 gevallen van bezetenheid te hebben behandeld. Jongeren van 18 tot 25 jaar vormen de grootste risicogroep (Gelderlander van 21 september j.l.). De schrijvers geven toe dat er van reformatorische zijde vaak onvoldoende aandacht is geweest voor het occulte om ons heen. Een opvallende uitspraak: voor heel veel mensen is dit vreemd (nl. de invloed en de macht van satan), en dat komt omdat wij Christenen iets heel belangrijks zijn kwijtgeraakt, en dat is: in volmacht gaan staan in Jezus' Naam (p. 140). Ook de slotbeschouwing is me uit het hart gegrepen: Lees en bestudeer uw Bijbel, stel Jezus primair in uw leven, confronteer en bestrijd alle uitingen van het occulte, gebruik het gebed als de bron van kracht, steek in christelijke liefde de hand uit naar kinderen en jongeren, die door satan en zijn demonen 'ten dode toe gegrepen zijn' en red hen door hen 'uit het vuur te rukken'. Toon hen dat Jezus Christus het antwoord is en dat Hij van hen houdt (p. 149). Overigens, dat is wel curieus, dit boek is te verkrijgen in een reformatorische en een evangelische editie, het verschil zit hem onder andere in het gebruik van de Staten-Vertaling en de vertaling NBG. De evangelische versie heet 'Kind en occultisme'.

Toch overwinnaars

We moeten natuurlijk wel nuchter blijven. Voor twee dingen dienen we op te passen: voor overschatting en voor onderschatting van de satan. Een strijd, ook een geestelijke, is uiteraard alleen goed met succes te voeren wanneer we op de hoogte zijn van de tactiek en de sterkte van onze vijand. De Bijbel geeft ons voldoende materiaal om die strijd te voeren en om te weten wie onze tegenstander en onze Medestander is. Jezus heeft de satan overwonnen, de satan weet dat hem

nog een korte tijd rest, de God des vredes zal hem onder onze (!) voeten verpletteren. Jezus heeft door Zijn offer de boze machten ontwapend en openlijk ten toon gesteld, wij zijn meer dan overwinnaars (eigenlijk staat er: superoverwinnaars), geen haar kan ons gekrenkt worden zonder de wil van onze hemelse Vader. Hij geeft ons de geestelijke wapenrusting om de strijd te voeren en stand te houden. (Een heel goed boek hierover is pas verschenen: Front-Taal, Ds. R.R. Ganzevoort, uitg. Merweboek, met een uitgebreid hoofdstuk over occultisme). Maar net als in een gewone oorlog is het van het grootste belang dat we vereend ten strijde trekken, als één leger, samen met alle gelovigen, want dan alleen kunnen we standhouden en overwinnen. Dat blijkt ook duidelijk uit de boeken van Frank Peretti, de strijd wordt pas gewonnen, als de gelovigen samen in gebed gaan, of, zoals iemand eens heeft gezegd: de luxe van verdeeldheid kunnen we ons niet meer permitteren, zo vlak voor het einde komt het er op aan hoe we ons opstellen: in slagorde, iedereen op de plaats die God heeft toebedeeld of als een verzameling individuen, zonder gevechtskracht, een makkelijke prooi voor onze tegenstander.

Misschien dat iemand anders nog eens op bepaalde aspecten, die nu wat onderbelicht zijn gebleven, wat nader kan ingaan. Het onderwerp is er belangrijk genoeg voor en misschien nog te onbekend.

Slotopmerking

Iemand die het bovenstaande gelezen heeft zou kunnen verzuchten: wat is de satan toch machtig en belangrijk. Dat is aan de ene kant wel een juiste gedachte, maar er staat meer in de Bijbel. Daarom wil ik een volgende keer de andere kant belichten: welke hulp God wil geven in deze strijd door de Heilige Geest, bijvoorbeeld een overzicht van de geestesgaven uit 1 Corinthe 12. Elisa zei tegen zijn knecht: 'Vrees niet, want zij, die met ons zijn, zijn talrijker dan zij die bij hen zijn.' Maar God moest wel zijn ogen openen en misschien is dat voor sommige christenen ook nu nog nodig.

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

Mij geschiede naar uw woord (6, slot)

Ten hemel opgenomen Medeverlosseres?

Ik geef ronduit toe dat de godsvrucht jegens de Heilige Maagd bij de katholieken in de loop der eeuwen is toegenomen, maar ik ontken dat er aan de leer over Maria iets zou zijn toegevoegd. Want ik ben er vast van overtuigd dat deze vanaf het begin wezenlijk een en dezelfde was.

John Henry Newman¹

„Wij geloven dat deze Heilige Schriftuur de wil van God volkomen vervat en dat wat een mens schuldig is te geloven om zalig te worden daarin genoegzaam geleerd wordt. () Men mag ook gener mensen schriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijkstellen met de goddelijke schriften, noch de gewoonte met de waarheid Gods (want de waarheid is boven alles), noch de grote menigte noch de oudheid, noch de successie van tijden of personen, noch de conciliën, decreten of besluiten; want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelve.”

Ned. Geloofsbelijdenis, artikel 7

Er is na alles wat in deze serie al over Maria, de Moeder des Heren, gezegd is, nog wel het een en ander overgebleven. We willen daarom in dit slotartikel nog een tweetal thema's nader bezien, die vooral in de laatste eeuwen de aandacht hebben gekregen. Met Prof. Berkouwer moeten we immers constateren:

„Wie zich verdiept in de Maria-verering, komt al spoedig tot de conclusie, dat zij in de laatste eeuw eerder toe- dan afgenomen is.” Zijn boek *Conflict met Rome*, waaraan ik dit citaat ontleen, is trouwens duidelijk van voor het Tweede Vaticaanse Concilie. Ter illustratie van zijn stelling citeert Berkouwer de woorden van Paus Leo XIII dat deze het als een voorrecht beschouwt „als onze aansporingen tot uitwerking hebben, dat er voor iedere gelovige niets heiligers, niets dierbaarder is dan de verering van Maria.” Ook wordt het woord van Pius XI geciteerd dat de volkomen bescherming der kerk tegen alle besmetting van ketterijen en dwalingen behoort tot „de weldaden die aan de wettige openbare verering van de Moeder Gods en van de heiligen des hemels te danken zijn.”²

Hij verwijst echter vooral naar de officiële afkondiging van Maria's onbevleete ontvangenis, in 1854. Het boek kon nog niet melding maken van de officiële afkondiging van het dogma van Maria's lichamelijke ten-hemel-opneming, een leerstuk uit 1950, maar die dogmatische vaststelling „hing al wel in de lucht”, blijkt in dit boek van net voor die tijd. (Tussen haakjes, die

formele afkondiging van dit dogma is het enige voorbeeld van de uitoefening door een Paus van zijn recht om 'ex cathedra', onfeilbaar, een afkondiging over de leer te doen. Het recht is hem tijdens het Eerste Vaticaans Concilie van 1870 verleend, maar alleen in dit geval is van dat recht ook gebruik gemaakt.)

Wel citeert Berkouwer uit een Pauze-lijke Encycliek uit 1943, waarin het volgende van Maria wordt gezegd:

„Zij, vrij van iedere persoonlijke of erfelijke smet, is steeds allerinnigst met haar kind verenigd, heeft als nieuwe Eva Hem op Golgotha aan de Vader in het brandoffer van moederlijke rechten opgedragen voor alle kinderen van Adam, die door diens ongelukkige val waren bezoedeld; () zij heeft tenslotte als een waarachtige Koningin der martelaren door het dapper en trouw verdragen van haar mateloze smarten meer dan alle Christengelovigen 'aangevuld wat aan het lijden van Christus ontbreekt' ... voor zijn Lichaam, de kerk.”

En: „Moge zij dus, de allerheiligste Moeder van alle lidmaten van Christus, aan wier onbevleete Hart Wij met groot vertrouwen alle mensen hebben toegewijd en die nu in de hemel naar lichaam en ziel verheerlijkt tesamen met haar Zoon heerst, moge zij door haar voorspraak van Hem verkrijgen dat uit het verheven Hoofd ononderbroken en overvloedige genadestromen uitvloeien in alle ledematen van het mystieke Lichaam en moge zij door haar waakzame Schutse nu, zoals in vervolgen eeuwen, de kerk beschermen en voor de kerk en geheel de mensenmenigte eindelijk rustiger tijden van God verkrijgen.” In dat oorlogsjaar 1943 wordt van Maria gevraagd te zorgen dat de wreedheid ophoudt...

Toegenomen

In de eeuw van 1854 tot 1962 is onder leiding van de Pausen de Maria-verering en ook de Mariologie ten zeerste toegenomen, constateert Berkouwer. Hij spreekt van een „Marianische Welle” die over de wereld is gegaan. Leo XIII heeft in 1894 gesproken over Maria als „deelgenote van Jezus in het allermoeizaamste werk”, Benedictus XV sprak uit dat „Maria met haar lijdende en stervende Zoon geleden heeft en om aan Gods gerechtigheid te voldoen, zoveel het Haar aanging, haar Zoon heeft geofferd”. Hij verklaarde ook dat men „van Maria kon zeggen dat zij met Jezus het menselijk geslacht heeft verlost”. Er is in dit alles dus een betreuens-

waardige tendens in de Kerk van Rome om bij alle eer die men Maria al heeft waardig gekeurd haar ook 'coredemptrix', 'medeverlosseres' te noemen. Berkouwers commentaar is: „Voor Protestants besef is in de Maria-verering de mensvergoding boven alle twijfel verheven. We zien hier de grenzen van de 'eer' die aan creaturen bewezen kan worden, verre overschreden.”³ Rooms-katholieke apologeten hebben – voorspelbaar – altijd gesteld: „Maria bedreigt nooit haar Zoon in de aanbidding der gelovigen.” Voor Protestant is – even voorspelbaar – hun zorg en argwaan door dit argument niet fundamenteel weggenomen. „Uitgangspunt is ongetwijfeld dat Christus alleen de volmaakte Middelaar is tussen God en mensen. Vanuit deze belijdenis zal Maria nimmer met de heilige Christus kunnen worden gelijkgesteld.” Maar, vervolgt Berkouwer: „Deze 'geruststelling' houdt echter allerminst in dat Maria buiten het Middelaarswerk van Christus staat, want niet alleen de traditie gewaagt van haar 'aandeel', maar ook de H. Schrift vestigt onze aandacht op een geheimzinnig deelgenootschap n.l. in de moederbelofte, waarin zo niet direct dan toch indirect wordt voorzeggd dat Maria met Christus in onverbreekbare band verbonden, de duivel heeft bestreden en overwonnen, een exegese die door paus Pius IX in verband met de onbevleete ontvangenis met instemming wordt aangehaald.” In Berkouwers boek wordt dan de positie van diverse theologen van RK huize bekeken; de meest 'vergaanden' zijn bereid te zeggen dat Maria's aandeel in de verlossing geen oneindige waarde bezit, maar wel „onzegbaar groot” is. Verder treft de opvatting: „Maria is door haar bloedverwantschap met God de Zoon in 'een soort aanverwantschap' gekomen met de Vader en de H. Geest en in de goddelijke familie opgenomen.”⁴ Berkouwer: „Zij is geassocieerd aan de voldoende Christus, aan zijn lijden en offer, aan zijn verdienend werk en alle gaven van Christus' verlossingswerk vloeien ons door Haar toe. De uitdeling der genade komt door Maria tot stand, maar ook tegen haar medeverlossen kan geen wettig bezwaar worden ingebracht.” In zijn lange commentaar komt Berkouwer ook uit bij Zondag 30 van de Catechismus, waar het overigens over „de vervloekte afgoderij” van de verering van de hostie gaat. „Inderdaad valt m.n. in de ontwikkeling van de Calvinistische Reformatie een sterke gevoeligheid te constateren voor de noodzaak om de

grenzen tussen God en mens niet uit te wissen."

Uiteraard dienen we te beseffen dat na en door het Tweede Vaticaans Concilie veel van het hierboven geciteerde een heel ander accent gekregen heeft, zeker in ons land. Wie heeft in de Nederlandse Kerkprovincie de laatste decennia uitvoerig over Maria horen spreken? Ik lees ook, in een van Berkouwers andere boeken: „In het concilie zelf was er van het begin af een duidelijke terughouding te bespeuren t.a.v. nieuwe titels en predikaten voor Maria. () Er werd dan ook op het concilie geen nieuw Maria-dogma aan die van 1854 en 1950 toegevoegd. Des te meer was het opvallend, dat paus Paulus VI, die reeds meermalen gewezen had op de grote betekenis van de Maria-devotie, aan het slot van de 3e concilie-zitting Maria uitriep tot 'Mater Ecclesiae'." (Moeder der Kerk, PJvK)⁵ Het is van belang te beseffen, aldus Berkouwer, dat deze proclamatie „stellig tegen het gevoel van veel vaders van het concilie inging."

Toch is een ding in dezen wel van groot belang: over Maria zijn – weliswaar voor dit Concilie – dingen uitgesproken die daarmee dogmatisch vastliggen. De Kerk van Rome kan bepaalde uitspraken betreffende Maria niet terugnemen, op straffe van instorting van het hele complex van het officiële Leergezag! Daarom is het geen toeval dat in zijn twee boeken over Vaticanum II Prof. Berkouwer, die daar een tijdlang als waarnemer bij geweest is, ook ruimschoots aan Maria aandacht schenkt.⁶

Maria's ten-hemel-opneming

Mede daarom is het toch van belang ook te weten wat de Kerk van Rome in 1950 precies heeft afgekondigd, bij de officiële proclamatie van het dogma van Maria's lichamelijke ten-hemel-opneming. Heb ik de Gereformeerde hoogleraar Berkouwer hier uitvoerig geciteerd, voor Protestants commentaar op dit voor de Kerk van Rome belangrijke gebeuren ga ik af op een stuk dat door de Lutherse hoogleraar Willem Kooiman is geschreven en op een brochure van de Hervormde theologen R.B. Evenhuis en G.C. van Niftrik.⁶

Interessant is om uit deze dunne werkjes te vernemen dat men op de dag van de dogma-afkondiging, woensdag 1 november 1950, een openbare dienst in de Nieuwe Kerk in Amsterdam heeft belegd, die door de NCRV rechtstreeks is uitgezonden. (De tijden zijn toch wel veranderd, zo blijkt wel.) Wat is de betekenis van deze dag?, vraagt predikant Evenhuis zich af.

„Wij kunnen ons indenken welk een schouwspel dat moet geweest zijn, de aanblik van honderdduizenden daar op het machtige plein van de St. Pieter, de stoet van 700 bisschoppen uit schier alle landen van de wereld, het college van kardinalen en te midden van die allen de Paus, 'ex cathedra',

als onfeilbare leer der Kerk verkondigend, dat Maria na haar sterven lichamelijk ten hemel is opgenomen."

In de waardige bijeenkomst constateert Evenhuis: „Van een ten-hemel-opneming van Maria weet de H. Schrift niets, maar dan ook niets." In de traditie dan? „Gedurende niet minder dan 500 jaren is van dit dogma in de christelijke overlevering met geen woord sprake. () Pas na het jaar 500 begint deze leer zich langzamerhand breed te maken in de Kerk."

Dan geeft Evenhuis drie redenen waarom toch dit dogma zou zijn afgekondigd. „Een factor van betekenis is de volksvroomheid geweest. Het gewone en vaak onontwikkelde volk heeft, nog sterk levende onder heidense invloeden, aan Maria steeds grotere verering toegebracht." Als tweede factor wordt de orde der Jezuïeten genoemd die „zich bijzonder aan de Mariadienst heeft toegewijd". Spreker noemt een werk van 2800! pagina's dat in 1942 door twee Jezuïeten is geschreven, geheel gewijd aan de lichamelijke ten-hemel-opneming van Maria.

In de derde plaats is er „het bekende beeld van de knop en de bloem. Reeds in de knop zit de ganse bloem, ook al ziet men haar oog niet. Pas wanneer de knop openbreekt en de bloem zich ontplooit, ziet men, wat reeds in de knop verborgen was. Zo is het niet nodig dat een bepaalde waarheid met even zoveel woorden in de Bijbel wordt gepredikt, wanneer zij redelijk moet worden afgeleid uit een andere goddelijke waarheid. Omdat zij er blijkbaar dus altijd reeds in zat. Vijf eeuwen van stilzwijgen hinderen dan ook niet. Geleid door de Heilige Geest en dus onfeilbaar, stelt de Kerk op een bepaald ogenblik vast wat, hoewel verborgen, altijd aanwezig is geweest."

Welke 'fundering' schuilt nu onder dit dogma? Volgens Evenhuis zijn het er twee. „Uit welke 'oudere' waarheid komt nu de 'nieuwe' waarheid van Maria's ten-hemel-opneming voort? () Het is volgens Paus Pius IX in 1854 een door God geopenbaarde waarheid, dat Maria door God is aangesteld tot de bijzondere deelgenote in de triomf van haar Zoon over de Boze. Dit zou blijken uit Gen. 3:15. () Hier wordt volgens Rome voorspeld dat niet alleen Christus, maar ook Maria, van wie Eva een voorafbeelding is, de duivel zal overwinnen. () Hieruit volgt weer redelijkerwijs de nieuwe waarheid van Maria's ten-hemel-opneming. Want die triomf over de Boze zou geen volle triomf zijn geweest, als de dood het laatste woord had gehad. Conclusie: Maria moet na haar sterven lichamelijk ten hemel zijn opgenomen, zoals ook Christus opstond en ten hemel voer." Het tweede argument is dat Maria „de zetel is geweest van alle goddelijke genaden. Hetgeen zou blijken uit de engelengroet in Lukas 1:28: „Wees gegroet, Maria, vol van genade, de Heer is met u, gij zijt gezegend onder de vrouwen." Dit is dus

een geopenbaarde goddelijke waarheid, dat Maria is de oneindige schat van alle goddelijke genadegaven. Hieruit volgt weer redelijkerwijs de nieuwe waarheid van Maria's ten-hemel-opneming. Want was haar lichaam tot stof vergaan, dan zou daaruit blijken dat de vloek Gods toch op haar rustte. Wat onmogelijk is gezien het voorgaande. Ergo: zij moet ten hemel zijn opgenomen."

Van Niftrik merkt in de volgende rede op: „Groot en heerlijk zijn de gevolgen die (de Kerk van Rome) zich van dit dogma voorstelt. Nu laat de Kerk zien dat zij niet alleen een boodschap heeft voor de ziel, maar ook voor het lichaam. Nu weet de Kerk, dat het verlorene lichaam, het geredde vlees van Maria in de hemel is. () Er is iets zeer triomfantelijks in de proclamatie van dit dogma: wij worden herinnerd aan de O.T. ische geschiedenis van 1 Sam. 4. Als de ark in het leger komt, dan juichen de Israëlieten met groot gejuich, alzo, dat de aarde dreunde. Dat triomfantelijke gejuich gaat door de ganse R.K. wereld op deze dag. Wij juichen niet mee. Wij bedroeven ons op deze dag. Niet omdat wij als Protestanten een afkeer hebben van het gezag van het dogma. Wij zijn bereid dogma's te erkennen, mits zij de bijbelse waarheid formuleren."

Dat lijkt een passende slotzin voor deze hele serie, waarin veel is gemeld en nog veel meer onvermeld is gebleven.

Noten:

1 in 'A Letter to Pusey'. John Henry Newman was een 19e eeuwse Engelsman, die eerst een zeer invloedrijk Anglicaans geestelijke was, met een neiging naar het Katholicisme. Hij heeft later de overstap naar de Kerk van Rome gedaan en is in die kerk zelfs Aartsbischop van Engeland geworden. In deze brief aan zijn vroegere medestander Pusey, die de Engelse Kerk trouw gebleven is, verduidelijkt hij een aantal van zijn standpunten.

Ontleend aan: C.A. Bouman, *Theolokos*, p. 7.
2 G.C. Berkouwer, **Conflict met Rome**. Kok, Kampen. (2e druk 1949) p. 203.

3 Berkouwer, a.w. p. 207.

4 Berkouwer, a.w. p. 213.

5 G.C. Berkouwer, **Vaticaans Concilie en Nieuwe Theologie**. Kok, Kampen (tweede druk 1965) pp. 274-315.

G.C. Berkouwer, **Nabetrachting op het Concilie**. Kok, Kampen. 1968, pp. 164-166. Het citaat staat op p. 164.

6 W.J. Kooiman, **Het nieuwe rooms-katholieke dogma van Maria, de moeder Gods**. Uitgegeven door de Synodale Commissie van de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden. 1951.

R.B. Evenhuis en G.C. van Niftrik, **Maria ten-hemel-opneming**. Callenbach, Nijkerk. 1950. Citaten van pp. 3-6, 15, 16.

Robert Quast, Utrecht

Je doet nooit iets alleen

Vrijwilligerswerk voor en met mensen met een verstandelijke handicap

Anneke de Vries-Bakker uit Katwijk zet zich al jaren in voor mensen met een verstandelijke handicap en hun ouders. Ze begon aarzelend, maar al doende raakte ze steeds meer in de ban van, wat ze noemt, 'haar werk'.

„Het begon allemaal zo'n 26 jaar geleden. Ik was in verwachting van onze eerste. Een heel goede vriendin was tegelijk met mij zwanger. Dat is ontzettend leuk, want in zo'n periode heb je elkaar heel veel te vertellen. Na de geboorte groeiden onze dochters tegelijk op. En natuurlijk raakten we ook daar niet over uitgepraat. Na anderhalf jaar stagneerde de ontwikkeling van het dochttertje van mijn vriendin. Er was iets. Maar wat? Vijf jaar duurde de onzekerheid, voordat vastgesteld werd dat haar dochttertje een stofwisselingsziekte had en dat zij daardoor verstandelijk gehandicapt was. Dat was mijn eerste kennismaking met mensen met een verstandelijke handicap. Ik heb van heel dichtbij mee kunnen maken hoe dat ingrijpt in het leven van mensen.”

In diezelfde tijd werd Anneke gevraagd om zitting te nemen in het bestuur van de afdeling Katwijk van de oudervereniging Philadelphia.

„Ik dacht eerst: Wat moet ik daar nou doen? Ik ben helemaal geen ouder van een kind met een verstandelijke handicap. En een vergadermens ben ik ook al niet. Aan de andere kant had ik inmiddels wel gezien wat het is om ouder van een kind met een verstandelijke handicap te zijn. Hoe belangrijk het is dat er mensen om je heen staan. Dat zeiden ze bij die vereniging ook. Je doet nooit iets alleen, daarom zijn vrienden zo belangrijk. Vrienden die het werk financieel steunen en vrienden die meewerken. Ofschoon het me allemaal wel moeilijk leek, heb ik deze opdracht aanvaard. Dat was soms best moeilijk. Op zulke momenten vond ik kracht in een persoonlijk gebed.”

Anneke was vooral praktisch bezig. Van het een kwam het ander. Ze kwam bij ouders thuis, organiseerde club- en kringwerk, bracht ouders bij elkaar, zat in voorbereidingscommissies voor speciale kerkdiensten...

„Uit de tijd dat ik veel bij ouders thuis kwam, heb ik geleerd dat je vooral goed moet kunnen luisteren. Ouders hebben veel te vertellen. En het lucht hen zo op, als zij hun verhaal kunnen doen. Je hoeft echt niet klaar te staan met een handvol oplossingen. Nee, meeleven – géén medelijden! – is veel belangrijker. Iemand die geen kind met een verstandelijke handicap heeft,

weet niet van de last die je als ouder, als gezin te dragen hebt. Daarom zeg ik ook altijd tegen ouders: vertel het de mensen. Ik kwam er pas achter, toen ik eens een middagje op een autistisch kind paste. Ik zeg wel eens: Ouders hebben 'levenslang'. Er komt geen einde aan hun zorg en hun verantwoordelijkheid. Daarom is het goed dat er binnen de oudervereniging ook vrienden zijn. Samen zet je je in voor hetzelfde doel: een leefbare wereld voor mensen met een verstandelijke handicap en hun ouders.”

„Mensen met een verstandelijke handicap verschillen in wezen niet van mensen die geen verstandelijke handicap hebben. Daarom heb ik wel eens moeite met de uitspraak dat mensen met een verstandelijke handicap zo gelovig zijn. Volgens mij is het anders. Ik denk dat ze eerlijker zijn. Niet dat ze God altijd zo lief vinden, maar wel dat zij allerlei hinderlijke bagage die wij met ons meevoeren niet kennen. Daardoor is het misschien wel makkelijker om dicht bij God te komen. Maar ik ken ook mensen met een verstandelijke handicap die je nog niet met een stok naar de kerk krijgt. Daarmee zeg ik overigens niets over hun geloof. Ik denk dat ook mensen met een verstandelijke handicap daarin hun eigen verantwoordelijkheid hebben. Daarin verschillen zij niet van ons. Het zijn mensen, mensen met mogelijkheden. Laten we daar maar eens naar kijken, in plaats van steeds de handicap te benadrukken. Dan zul je nog heel wat onvermoede mogelijkheden zien.”

„Dat betekent misschien ook wel iets voor onze kerkdiensten. In gewone kerkdiensten vallen ze eigenlijk uit de boot. Dat is jammer. Gelukkig zijn er hier aangepaste kerkdiensten. In zo'n aangepaste kerkdienst voel je de gemeenschap der heiligen. Zo'n aangepaste kerkdienst, daar zou de hele gemeente naar toe moeten. Ja, ik ben echt een gevoelsmens, met misschien wel een heel kinderlijk geloof. Maar met alleen speciale kerkdiensten ben je er niet. Ook bij ons in de gemeenten moeten mensen met een verstandelijke handicap meer ruimte krijgen. Dat betekent niet dat we ze naar voren moeten halen of op een andere manier extra in het zonnetje zetten. En we moeten ons ook niet laten verleiden kinderachtig tegen ze te gaan praten. Je kunt ook op een volwassen manier en toch eenvoudig tegen en met hen praten. En ach, hoeveel andere kerkmensen zouden daar ook niet mee gediend zijn?”

„Catechese en belijdenis doen ligt natuurlijk in het verlengde van het voorgaande. Hier in Katwijk ben ik ooit

begonnen met een handenarbeidclub voor zes mensen met een verstandelijke handicap. Naderhand zijn we aansluitend op de club catechese gaan geven. Nu doen er 45 mensen met een verstandelijke handicap mee. Niet dat dat mijn verdienste is. Ik wil er alleen maar mee zeggen dat er veel te doen is. En het leuke van die catechese na de club is, dat je ook mensen bereikt die nooit van God gehoord hebben. Tegenwoordig doen er regelmatig mensen belijdenis. In het begin merkte ik bij ons in de gemeente wat weerstand tegen het belijdenis doen. Mensen bleven weg. Gelukkig is dat nu veranderd. Dat moet ook, als we mensen met een verstandelijke handicap serieus willen nemen.”

Anneke de Vries kan met veel passie vertellen over 'haar werk' voor en met mensen met een verstandelijke handicap. En hoewel zij er niet direct bij betrokken is, volgt zij ook de ontwikkelingen in de politiek en de zorg- en dienstverlening.

„Het is goed dat er een protestants-christelijke oudervereniging is, die vanuit haar identiteit opkomt voor een betere wetgeving, voor meer voorzieningen voor mensen met een verstandelijke handicap en voor zorg-opmaat. Bij dit laatste moet je ook, juist, denken aan woonvoorzieningen die passen bij de identiteit van de bewoner. Maar ook op het ethisch vlak staan we ons mannetje. Kijk maar eens hoe de samenleving verandert. Normen en waarden verschuiven. Zo heb ik erg veel moeite met de vanzelfsprekendheid, waarmee men tegenwoordig over abortus praat. Ik hoor van ouders hoe zwaar het kan zijn om een kind met een verstandelijke handicap op te voeden. En ik heb ze ook gezien, diep verstandelijk gehandicapten in inrichtingen. Toch mag het nooit zo worden, dat de samenleving niet accepteert dat er kinderen met een verstandelijke handicap geboren worden. Al het leven komt van God. God heeft de mensen de verantwoordelijkheid gegeven om daar goed mee om te gaan. Dat is een persoonlijke zaak. Mensen moeten zelf hun beslissingen kunnen nemen. De samenleving mag dat nooit voorschrijven.

Persschouw

Op verzoek neem ik hierbij in deze rubriek onderstaand artikel over uit de 'KERKBODE van Nederlands Gereformeerde Kerken'. Het ligt in de bedoeling over veertien dagen het tweede artikel een plaats te geven in de kolommen van ons blad.

Enschede

O. Mooiweer

Een kerk ging stuk (1)

'De crisis der jeugd.' Onder die titel heeft dr. H. Bouwman in 1914 de geschiedenis beschreven van de afgescheiden kerken in de eerste twintig jaar van hun bestaan, tussen 1834 en 1854. In 1834 hadden twee jonge dominees, Hendrik de Cock en Hendrik Pieter Scholte, zich losgemaakt van het hervormde kerkverband, en zo de eerste aanzet gegeven tot het ontstaan van wat later de gereformeerde kerken zouden worden. Scholte en De Cock waren het toen hartelijk met elkaar eens. Ze hadden, zoals De Cock zei, een verbond gesloten als David en Jonathan. Deze eensgezindheid onder de afgescheidenen is spoedig verstoord. In die eerste twintig jaar is het aantal gemeenten wel snel gegroeid, en de oproep tot afscheiding bleek veel weerklank te vinden. Maar diezelfde jaren vertellen ons ook een verhaal van onderlinge twist, veroordeling en verkettering. Kleine verschillen werden tot beginselen verheven en verstoorden de eenheid. Pas in 1854 kwamen alle partijen weer tot elkaar. Dat is de crisis der jeugd. Ze vond haar oorzaak in het onverdraagzaam, ongeestelijk gekrakeel van de mensen, en ze werd overwonnen, schrijft Bouwman, omdat God niet laat varen het werk zijner handen. De kerk die aan stukken gelegen had werd in 1854 hersteld.

Naar dat jaar 1854 gaan de gedachten onwillekeurig uit, als we het boek lezen dat ds. G. van den Brink en ds. H.J. van der Kwast gewijd hebben aan het ontstaan van de Nederlands Gereformeerde Kerken omstreeks 1968. Het is een boek waarnaar we hebben uitgezien. We kennen onszelf niet, als we ons verleden niet kennen. Uit dit boek leren we dus iets over onszelf. Het legt uit waarom er Nederlands Gereformeerde Kerken bestaan. Het doet ook beseffen, waarom die zo lang een andere naam gevoerd hebben. Vroeger sprak men van 'vrijgemaakte buiten verband'. Die naam is omslachtig en onduidelijk, en het is wel te

begrijpen dat hij door een nieuwe is vervangen. Maar de oude naam had ook voordelen. Ten eerste was hij zo eigenaardig, dat je hem vaak aan anderen moest uitleggen. Je moest je dus rekenschap geven van je positie. Ten tweede lag in de naam iets voorbijgaands en voorlopigs. Hij gaf een tijdelijke toestand aan met de woorden 'buiten verband'. Tegelijk handhaafde hij het blijvende karakter van de kerken als 'vrijgemaakt'. Dat was je identiteit, die je met de kerken binnen verband gemeen had. Alleen de toestand van beide kerken verschilde. De oude naam stelde je dus voortdurend voor de vraag, of onderscheid in toestand een goede reden is voor gescheiden bestaan.

Rondom deze twee vragen zou ik nu willen ingaan op het boek van de predikanten Van den Brink en Van der Kwast. Hoe geeft het rekenschap van onze positie, en wat zegt het over de voorlopigheid van de Nederlands Gereformeerde Kerken?

Het eerste hoofdstuk brengt ons terug naar de vrijmaking van 1944. Terecht draagt de eerste paragraaf als titel: 'de veelkleurigheid van de vrijmaking'. De kerkscheuring van 1944 is gemaakt door de gereformeerde synode, die één bepaalde theologie aan de kerken wilde opleggen. Iedereen moest over de doop net zo denken als Abraham Kuyper gedaan had. Dat besloot de gereformeerde synode in 1942. Ze sprak uit, dat in de kerk alleen plaats was voor de aanhangers van één speciale theologie. Ze versmalde de kerk tot een theologische stroming. Daartegen moest haast wel ieder in verzet komen, die begreep wat een kerk werkelijk is.

Daarom was de vrijmaking veelkleurig. Ze verenigde mensen die samen ergens tegen waren. Hun vrijgemaakte kerk zou even breed geschakeerd moeten zijn als de ongedeelde kerken geweest waren. Spoedig bleek echter, dat 1944 niet voor iedereen dezelfde betekenis had. Er waren er, die het gebeurde vooral zagen als een breuk, als een scheuring tussen mensen, die één waren in het geloof. Ze wilden in de scheiding niet berusten, en zochten naar wegen waarlangs de beide partijen elkaar weer konden ontmoeten. Er waren echter anderen, bij wie juist de vreugde van de vrijmaking overheerste, de reformatie van 1944, zoals ze al vroeg door hen genoemd werd. Contacten met de synodaal gereformeerde kerken wezen ze af. Zij wilden de nieuwe reformatie uitbouwen en vorm geven in hun eigen kerkelijk leven. De sterke nadruk op de betekenis van de vrijmaking werd het middel om eenheid te scheppen in een kerk die haar oorspronkelijke verenigingspunt alleen had gevonden in de gezamenlijke afwijzing van de synodebesluiten.

Hoe denk je over de vrijmaking? Dat werd een centrale geloofsvraag. Ds. Van der Kwast haalt van ds. P. Lok een uitspraak aan – ze kreeg ook plaats in de later te noemen Open Brief – die

dat treffend duidelijk maakt (p. 67): '... wil de zaak van Jezus Christus nog een toekomst hebben in ons land, dan zullen degenen, die bij deze zaak betrokken zijn, elkaar voor alles hebben te vinden in de benoeming en waardering van wat er in 1944 in Nederland is geschied binnen de Gereformeerde Kerken'. Dat is eenheid van geloof: gelijk denken over de vrijmaking van 1944. Die boodschap zul je dus voor moeten houden aan ieder, binnen en buiten de vrijgemaakte kerken. Christenen moeten het met elkaar eens worden over de betekenis van een historisch feit uit 1944. Daaraan is de toekomst van de zaak van Jezus Christus verbonden.

Dan kan er ook slechts één ware kerk van Christus zijn, namelijk de vrijgemaakte. Het vraagstuk van de kerkelijke verdeeldheid moet je dan niet proberen op te lossen door met broeders en zusters van andere kerkgenootschappen samen te zoeken naar herstel van de eenheid. Dat is een verkeerde weg, want eigenlijk bestaat er helemaal geen vraagstuk van de kerkelijke verdeeldheid. Er is immers maar één ware kerk, en wat je dus moet doen als je streeft naar eenheid van allen die Christus belijden, is hen op te roepen zich te voegen bij de vrijgemaakte kerk.

Wie zo denkt, zal tegelijk heel gereserveerd staan tegenover samenwerking met leden van andere kerken, bijvoorbeeld in de politiek of in het onderwijs. Je bent met hen toch niet werkelijk één, want ze weigeren zich bij de ware kerk te voegen. Daarom moest op de vrijmaking van de kerk, op de reformatie van 1944, een doorgaande reformatie volgen, die uitdrukking zou krijgen in een eigen partij, een eigen vakbond, eigen kranten en eigen scholen. Binnen enkele jaren na de vrijmaking kreeg dit program zijn beslag, met het Gereformeerde Gezinsblad en het Gereformeerd Politiek Verbond als bekendste blijvende resultaten.

De aanhangers van de doorgaande reformatie sloten zich meer en meer van de buitenwereld af. Maar het was haast onvermijdelijk, dat zij ook binnen de eigen kring front zouden gaan maken. Als alle contacten met andere kerken vermeden moest worden, vooral met de synodaal gereformeerden, hoeveel vertrouwen kon je dan nog stellen in kerkgenoten, die niet alleen bereid waren dat gesprek te voeren, maar het zelf ook zochten? Wie tot de minderheid behoorde en dus niet voor de doorgaande reformatie had gekozen, kwam niet meer op het tal voor ouderling of diaken: hij zou aan de gemeente toch geen goede leiding kunnen geven. Het werd hem ook niet gemakkelijk gemaakt. Menige predikant verkondigde 's zondags het evangelie in de vorm van een pleidooi voor de doorgaande reformatie.

Er waren er, die het allemaal teveel werd. Dat zijn er ook geen tien of twintig of honderd geweest. Het gaat om enkele duizenden, en er waren heel wat dominees bij. In de eerste twintig

jaar na de vrijmaking zijn zij die de doorgaande reformatie afwezen gewoonlijk overgegaan naar de synodaal gereformeerde kerken. Dat deden ze niet omdat ze over 1944 anders waren gaan denken. Wat hen bewoog is duidelijk gezegd door Albeda (aangehaald door ds. Van den Brink, p. 20): de leeruitspraken waren fout, maar in de vrijgemaakte kerk viel niet te leven. Eigenlijk kozen ze dus voor het kleinste van twee kwaden.

Een erg goede reden kan dat natuurlijk niet zijn. Wie 's zondags de dienst in een bepaald kerkgebouw alleen bezoekt omdat hij zich in een andere kerk nóg minder op zijn gemak voelt, loopt groot gevaar dat hij zijn keus voor het kleinste euvel eerst zal gaan ervaren als een noodzakelijk kwaad, en tenslotte alleen nog maar als een kwaad. Daarom waren er toch velen, die ondanks al hun bezwaren tegen de doorgaande reformatie in de vrijgemaakte kerken bleven. De interne ontwikkelingen binnen de synodaal gereformeerde kerken hebben dat ongetwijfeld ook bevorderd. Die kerken hebben in de jaren zestig de definitieve rekening voor 1944 gepresenteerd gekregen. Toen had men te eng gebonden en dat met een kerkscheuring moeten bekopen. Dat mocht in geen geval weer gebeuren. Dus werd het beleid precies omgedraaid. Had den de synodes vroeger de grenzen van de kerk nauwer getrokken dan de Schrift, nu gingen ze ruimte geven ook als de Schrift zelf weersproken werd. Een belijdende kerk veranderde in een discussiegemeenschap.

Veel vrijgemaakten hadden daarop destijds niet het juiste zicht. De minderheid, die graag hereniging wilde, besepte niet altijd, dat de synodale kerken bezig waren hun gereformeerde karakter prijs te geven. De meerderheid daarentegen had de synodaal gereformeerde kerken allang afgeschreven, en was reeds kort na de vrijmaking begonnen alles wat door synodalen werd gezegd en gedaan, uit te leggen als tekenen van ernstig verval. Dat verschil in visie op de synodaal gereformeerde kerken bemoeilijkt de onderlinge omgang tussen vrijgemaakten. Beide hadden in hun oordeel over de synodalen last van een zekere bevangenheid. Het heeft iets tragisch, dat juist op deze wederzijdse misvattingen de kerk is stuk gegaan.

Want daar ligt de oorzaak van de breuk. Wie een enigszins volledig overzicht van het conflict wil geven, moet ook andere punten noemen die in de jaren zestig hun rol gespeeld hebben, en daarom besteedt 'Een kerk ging stuk' alle aandacht aan de ontwikkelingen rondom ds. Oosterhoff in Beverwijk en ds. Telder in Breda. Maar het ging in 1968 niet om de algemene verzoening (ds. Oosterhoff) of de leer van de tussentoestand (ds. Telder). Wat de partijen wezenlijk verdeelde was de visie op kerk en vrijmaking. De minderheid zag het als haar plicht eenheid te zoeken met allen die

Christus belijden, en wilde daarom in gesprek blijven met de synodaal gereformeerden. De meerderheid meende dat er geen andere weg naar eenheid bestond dan alleen de oproep aan alle christenen, zich te voegen bij de vrijgemaakte kerk. Toen dan ook in Groningen ds. A. van der Ziel niet bereid bleek alle contacten met synodaal gereformeerden te verbreken, leidde

dat na een lange en moeizame procedure tenslotte in 1965 tot zijn afzetting als predikant.

A.Th. van Deursen

N.a.v. Een kerk ging stuk, ds. G. van den Brink en ds. H.J. van der Kwast, 245 pagina's, f 39,75.

Wilma Smienk-van 't Hul, Haaksbergen

Van huis uit...

Als één lid lijdt

Vorige week werd mijn dochter geopereerd. Het was geen ernstige ingreep maar wel één met ziekenhuisopname en dat is voor een meisje van zeven jaar heel ingrijpend.

Voor haar ouders ook merkte ik. Hoewel we opgelucht waren dat het eindelijk zover was, we hadden ruim acht maanden moeten wachten, brengt zo'n gebeurtenis heel wat emoties met zich mee.

Je legt steeds opnieuw uit wat er gaat gebeuren maar ze heeft nog nooit iets dergelijks meegemaakt en kan er zich geen voorstelling van maken.

Na de operatie was het dus diepe elende. De hele dag ziek, misselijk, overgeven, keelpijn van de intubatie en pijn aan de geopereerde voet. Ik zat er uren bij en kon niet veel anders doen dan meevoelen, helpen met het kartonnen bakje, zeggen dat het echt over zou gaan en bidden dat dat ook gauw zou gebeuren.

Je voelt je machteloos.

En je ervaart aan den lijve wat het betekent: als één lid van het gezin lijdt, lijden alle leden mee.

Mijn man had die dag veel moeite om zich op zijn werk te concentreren en de kinderen waren ontregeld. De oudste moest bijna huilen toen hij zijn zusje zo zielig in dat bed zag liggen. Wat je dan goed doet is alle aandacht en zorg die er is.

Familie en vrienden die bellen, langskomen, hulp aanbieden, je verhaal aanhoren.

In het ziekenhuis ervoer ik de andere kant: de verpleegkundigen waren te druk, ze hadden geen tijd voor opvang. Die hele dag kwamen ze een keer of drie uit zichzelf kijken.

Een andere moeder was er met haar dochter die een zware operatie onderging. Ze vertelde me dat ze een week lang niet eens uit het ziekenhuis wegging omdat haar kind continu verzorging nodig had en alleen zij dat ook kon geven.

Het is schrijnend en drukt je met de

neus op de feiten van de tegenwoordige gezondheidszorg.

Gelukkig kon ons kind de volgende dag mee naar huis en was ze weer snel de oude. Wel kwamen af en toe haar angsten boven: mama kun je ook dood gaan aan een zere voet.

En zelf bleef ik bezig met alles wat die paar dagen in me losgemaakt had. De angst: komt ze uit de narcose, lukt de operatie. Het meeleven met anderen in vergelijkbare situaties, 't is opeens veel dichterbij en beter invoelbaar. Maar ook een zekere schaamte, denken aan de keren dat ik dat niet zag en tekortschoot waar anderen me misschien nodig hadden.

Want je bent niet alleen lid van een gezin maar ook van een gemeente van Christus. Het staat er heel duidelijk. Ook daarvoor geldt dat als één lid lijdt, de andere leden mee-lijden. Is dat zo bij ons, bij mij.

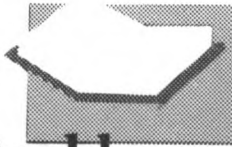
Ik moet bekennen dat dat best moeilijk is. Voor de mensen met wie je geregeld omgaat kost meeleven je weinig moeite. Maar hoe zit dat met die anderen die zich wat verder uit je gezichtsveld bevinden, waar je zelfs een hekel aan hebt.

Het is een enorme opdracht, een opgave ook.

Het leven is vlug en gejaagd en vaak hebben we geen tijd om lang stil te staan bij ziekte en verdriet. Als anderen het af laten weten doet dat pijn, ook dat weet ik uit ervaring.

Als je problemen hebt denk je wel eens: binnen mijn kerk zal ik wel geholpen worden want daarvoor zijn we bij elkaar.

En dat blijkt niet altijd op te gaan. Ik bedoel dat niet verwijtend, zelf maak ik me er net zo schuldig aan als ieder ander. Ik heb dan ook grote bewondering voor die mensen, en elke gemeente heeft ze, die dat wel kunnen en in staat blijven het goede te zien. Iets ingrijpends meemaken maakt je kwetsbaar en gevoeliger dan je normaal bent. Dat is misschien een goed moment om je voor te nemen van nu af aan bepaalde dingen anders te doen.

Boekbespreking

W. Borgdorff, Sliedrecht.

Israël, de Filistijnen over u!

Drs. H. de Jong
Israël, de Filistijnen over u!
Bijbellesing met de gemeente over de
richter Simson. Kok-Voorhoeve Kam-
pen 1992, 46 pag., prijs: f 14,50.

In het kader van de exegese-dagen van onze Studiebegeleiding TSB is een volle dag besteed aan het lezen van de geschiedenis van Simson. Dit lezen was er niet slechts samen met de studenten, maar ook met (het oog op) de gemeente. Die combinatie is buitengewoon belangrijk: theologen die niet in een concrete gemeente met de Schriften bezig zijn, merken veel van wat de HEERE in Zijn Woord aanreikt, niet op. Wat kunnen we als Nederlands Gereformeerde Kerken blij zijn met onze studiebegeleiders die midden in het leven van de gemeente staan.

Dat samengaan van theologie en praktijk heeft dan een wisselwerking: het lezen van de Bijbel ontvangt een uitwerking in de gemeente, en anderzijds heeft het gemeentelijk leven invloed op het luisteren naar Gods Woord. Er ontstaat zo een voortdurend heen-en-weer tussen beide.

Dat is met de handen te tasten in dit boekje over Simson.

Nauwkeurig luisteren naar de tekst gaat hier vergezeld met een luisterend hart naar de gemeente toe. Van beide een voorbeeld.

Het nazireeër-zijn van Simson wordt zorgvuldig onderscheiden van het nazireeër-schap zoals daarvan gesproken wordt door Mozes in Numeri 6 (p. 11v.). De uitleg komt dan uit bij het passeren van de man, maar niet om de verlosser/verlossing te verklaren uit de vrouw (want dat wordt vandaag wel beweerd); nee, deze geboorte is uit de Geest, van Boven. Hoe nodig is vandaag die aandacht voor het 'verticale' in het heil!

Het andere voorbeeld: in de pastorale praktijk merk je dat mensen ook een andere kant hebben, dat er méér is dan wat spontaan onze enthousiaste instemming of juist onze nauwelijks verholten afkeuring krijgt. Dan maakt de schittering van Simsons buitengewone gave je niet blind voor de grote eenzaamheid van hem. Hier eenmaal op lettend, kijken we niet alleen anders aan tegen de relaties van Simson, maar wordt ons hart geopend voor de volstrekt zuivere liefde van

onze Here Jezus Christus (vgl. p. 19-21). Een origineel Schrift met Schrift vergelijken, dat rijk beloond wordt. Die vergelijking tussen Simson en onze Heiland krijgt in dit boekje overigens het volle pond. Dat is iets dat de lezer zelf maar moet ondergaan. Opzettelijke aandacht wordt besteed aan de wijze waarop lijnen kunnen worden getrokken tussen Simson en de Here Jezus. Dit leidt niet tot een uitlegkundige regel die voortaan in acht genomen moet worden, maar blijkt tot verbazing van ds. De Jong zelf ook het gevolg te zijn van de werking van deze unieke geschiedenis zelf. De opbouw van de Simson-cyclus drijft ertoe (p. 34v.).

Terugkomend op de verhouding theologie en gemeente nog een kanteekening bij de uitleg van Richteren 16 vs 1-3. Het nauwkeurig lezen van de bijbeltekst roept volgens De Jong vragen op rond de plaatsnaam Gaza. Het vermoeden wordt uitgesproken dat we met een symbolisch verhaal te doen hebben: een uit elementen van de Simsongeschiedenis opgebouwd beeldverhaal (p. 41). Dit volgt op de opmerkelijke uitleg dat dit een soort gelijkenis is van de opstanding. Vergelijking van dit gedeelte met Mattheüs 27:62-28:15 lijkt dit wel te steunen. Dat is dan een indrukwekkende boodschap, zeker. Maar in bepaalde moderne theologie is het niet ongebruikelijk van verhalen te zeggen, dat de vraag 'echt gebeurd?' er eigenlijk niet toe doet. Het gaat om de boodschap, zegt men dan. Tegen die actuele achtergrond gezien, valt te vragen of ds. De Jong niet duidelijker had kunnen laten uitkomen, dat een samengebond verhaal allerm minst on-historisch is. Niet dat elk mis-verstaan daarmee voorkomen kan worden. Maar de moeilijke vragen worden daardoor wel duidelijker voor studenten en gemeentelieden, let wel: niet eenvoudiger! We stipten slechts een enkel punt aan. Wie dreigt in slaap te sukkelen, neme aan de hand van dit boekje de geschiedenis van Simson opnieuw door. Je wordt er een (op)gewekt mens van! De uitgever zorgde voor een fraai omslag, waarop overigens achterop te lezen valt dat Simson 'de enige (is) van wie wij vernemen hoe hij ter wereld kwam en ook aan zijn dood is een compleet hoofdstuk gewijd'. Het lijkt me toe dat hier bedoeld is: de enige richter, zoals ook blijkt in het boekje op p. 9.

Frontaal

Ruard Ganzevoort, Frontaal
(In gesprek over de geestelijke wapenrusting)

Je wordt als militair aan het front geplaatst, en moet maar afwachten wat je daar verder te doen krijgt; dat hoor je wel van je commandant; Die zorgt ook voor de toerusting voor de strijd. Hij streeft ernaar dat je samen met collega's oefent, zodat je een militaire eenheid wordt, paraat en flexibel.

Drs. R. Ganzevoort (28) predikant te Alkmaar en Zaandam-C (NGK) geeft ons in zijn boekje 'Frontaal' een kijkje in dat militaire leven. Wat is er nodig om de gestelde taak te kunnen vervullen? Beschikbaar hebben van strijdmiddelen en -methoden; zicht op dreigende gevaren, de nodige oefeningen om vertrouwd te worden met het oorlogstuig.

Elk onderdeel heeft daar een handboek voor ter beschikking en de auteur slaat daarom zijn Bijbel open bij Efeze 6:10-23 om in eerste instantie vanuit Gods openbaring eenheid te zoeken en licht op te steken en we luisteren waarvoor we ieder voor zich, maar ook samen, komen te staan. In de inleiding op het boekje zegt hij dan, dat dit Schriftgedeelte ons heel wat praktische informatie te bieden heeft over hoe we *in deze tijd en situatie* moeten vechten tegen de duivel. Ik ben ervan overtuigd zegt hij, dat het vooral voor jongeren in deze periode van de geschiedenis steeds belangrijker wordt zich te wapenen tegen deze aanvallen. Wanneer ze dat niet doen, is het risico groot dat ze in hun geloof vastlopen.

Ik merk te vaak en hier spreekt de pastor, dat het geen zin heeft om in vaagheden te blijven steken. Frontaal moet duidelijk zijn. Daarom komen er (in het boek) telkens praktische en concrete voorbeelden van hoe je kunt strijden in Gods koninkrijk. Elk hoofdstuk Bijbelstudie wordt bovendien gevuld door een hoofdstuk waarin een praktisch onderwerp ter sprake komt dat aansluit op de Bijbelstudie. Het boek is in eerste instantie bedoeld als gespreksboek voor jeugdverenigingen en Bijbelstudiegroepen. Daarom wordt elk hoofdstuk afgesloten met gespreksvragen.

De auteur put zich uit de aangegeven teksten te verduidelijken en op een levendige manier leidt hij ons naar de oorspronkelijke duiding van de teksten, om daarna te laten zien dat ze niet enkel een historische betekenis hebben, maar dat ze ook nu Gods boodschap overbrengen en daarom hebben te buigen voor Zijn Woord. Merk daarbij ook op, dat dat Woord niet bestaat uit een hoeveelheid letters, op zichzelf 'dood', maar dat het levend(ig) en krachtig is en doordringt tot het hart van de hoorder (tenzij die zich bewust afwendt. In ps. 119:96 staat zo markant dat de dichter aan alle dingen een eind heeft gezien (je waarneming is begrensd, maar Uw gebod is onbegrensd, je komt er nooit mee klaar en je kunt ook nooit zeggen dat het niet op jouw situatie slaat. De lezer doet deze ervaring op; hij verwondert zich erover, evenals lezers dat bijna 2000 jaar lang ook al deden. Nu heb ik tot nu toe enkel nog maar over opzet en doel van Ganzevoort's boekje geschreven. Het wordt tijd dat ik ook informatie geef over de inhoud. Het heeft 8 hoofdstukken en per hoofdstuk één onderdeel van het in de eerste alinea aangegeven Schriftgedeelte: verklaring, praktische toepas-

sing, gespreksvragen.
Achtereenvolgens komt zo aan de orde:

waarheid
gerechtigheid
bereidvaardigheid
de helm van het heil
zwaard van de Geest
vergeving
bereidvaardigheid
geloof
lijden

Ds. Ganzevoort weet – als gezegd – de Woorden praktisch in te passen; levendig tekent hij strijdsituaties waarin ze kleur krijgen en een eenheid gaan vormen. Voor een boekbespreking lijkt het niet nodig van die uitwerking illustratie te geven. De lezer heeft al reeds bemerkt (hoop ik) dat we blij met dit boek kunnen zijn, echt dankbaar.

Of er dan nog wat op te merken valt? Ja zeker, maar het wil geen kritiek zijn, althans niet negatief. De schrijver heeft zich n.m.m. zo sterk met z'n onderwerp verbonden en zich ook tot taak gesteld wat daar staat in onze situatie te betrekken, dat andere Schriftgedeelten zijn blijven liggen, hoewel ze hem (en ons) van grote dienst kunnen zijn. Zo geeft hij bijv. veel ruimte aan de 'actieve christen', maar dat deze door de Heilige Geest geleid wordt en de vrucht van de Geest zichtbaar doet zijn voor hemzelf en zijn omgeving, Gal. 5, is m.i. blijven liggen. Of is dat mogelijk stof om een vervolg op dit boek te schrijven? Dat zou een goede zaak zijn. Uit deze recensie moge blijken dat er een bijzondere waardering naar voren komt, een waardering, die in onze tijd en in onze situatie bijzonder accent mag hebben.

Het boek is uitgegeven in de reeks 'Merweboeken, Sliedrecht', telt 111 bladzijden en kost f 14,90.

Voorburg,
M. de Jonge

Impressies uit Benidorm (9, slot)

Het was zo'n sympathieke én zeer geïnteresseerde man, die me na de kerkdienst een interview afnam. De KRO maakte een documentaire over overwinterraars in Benidorm en vroeg mijn medewerking. Het resultaat zag u misschien op Nieuwjaarsdag in de TV-uitzending 'Reporter'. Men had me hier al gewaarschuwd: „Een paar jaar geleden heeft een andere omroeporganisatie zo'n vertekend beeld gegeven”. Maar ik verwachtte van de KRO toch meer diepgang. We hadden van tevoren ook een goed gesprek gehad, de verslaggever en ik. Hoe is het dan mogelijk, dat men weer niet verder kwam dan de boodschap dat Benidorm het grootste bejaarden-centrum van Europa is, waar men krampachtig probeert de verveling te verdrijven door te dansen en hossen, te kaarten en bingospelen en play-backen – kortom: alle problemen onder het tapijt te vegen.

Terwijl ik juist op vragen van de reporter had verteld over de manier, waarop degenen met wie ik hier in aanraking kom hun problemen beleven en verwerken: hoe het niet alleen het zonnige klimaat is, waardoor ze er vaak beter tegen opgewassen zijn, maar hoeveel warmte, steun en bemoediging veel mensen ook in zo'n gemeenschap als wij hier samen vormen ontvangen wanneer ze het moeilijk hebben. Daarvoor was in de reportage jammergenoeg geen aandacht.

Wél voornamelijk voor al die 'Iolbroekerij'.

Mensen, die hier begin van dit jaar aankwamen, vertelden me, dat ze reacties te horen hadden gekregen als: „ga jij naar dat ordinaire gedoe toe?”, „ik snap niet wat je daar zoekt”, „nou, jij liever dan ik, mij niet gezien!”

Hoe komt het toch, dat het overwinteren in Benidorm vaak zo negatief beoordeeld wordt?

O ja, begrijpelijk wanneer je enkel zulke eenzijdige voorlichting als op de TV voorgeschoteld krijgt.

Of wanneer je van Benidorm niet méér hebt gezien dan de 'skyline' van op elkaar gepakte torenhoge appartementen-gebouwen of de uitgangborden van Hollandse restaurants en bars.

Maar 'Benidorm' is veel méér.

Naar men zegt heeft het het meest gunstige en gezonde klimaat van heel het Europese continent.

't Beschikt over prachtige zandstranden en kristalhelder zeewater.

Er zijn tal van schitterend gelegen urbanisaties, waar je kunt wonen met een adembenemend mooi uitzicht.

In de vruchtbare kuststreek zie je overal het oranje van de sinaasappels en mandarijnen en het geel van de citroenen tussen het groen van de bladeren.

Het achterland is schitterend: hoge bergkammen, die het licht lijken uit te stralen; grootse vergezichten; charmante stadjes en dorpen als Altea, Callosa de Ensarriá, Polop met z'n meer dan 200 watergevende fontein, Finestrat, Sella...

Wat is hier een massa moois te zien! Dat alles en nog meer zoeken veel overwinterraars hier.

Maar moet je dan niet een lange tijd veel missen 'op het geestelijke vlak' als je hier overwintert?

Kom je kerkelijk in de kou te staan?

Hopelijk zult u uit onze stukjes van twee jaar geleden en van de afgelopen maanden wel een beetje begrepen hebben, dat men daarvoor niet bang behoeft te zijn. Uiteraard geldt dat wanneer men voor een plek onder de zuidelijke zon kiest, waar Nederlandstalige kerkdiensten worden gehouden. Vaak heb ik mensen horen zeggen dat ze juist om dat fijne kerkelijke leven deze omgeving hebben uitgekozen om de winter door te brengen. Je moet het alleen wel weten.

En er is nog grote onbekendheid met wat er in een land als dit kerkelijk is gegroeid.

Niet alleen in Benidorm, maar ook elders: in Denia (zo'n 60 km noordelijker aan de Costa Blanca), aan de Costa del Sol (waar wij later in dit jaar ook een periode hopen te gaan werken), op Gran Canaria, aan de Algarve...

Laatst vroeg een echtpaar uit één van de Nederlands Gereformeerde Kerken me, waarom al deze gegevens niet in Opbouw vermeld worden.

Daarom lijkt het me goed om ons stukje heel praktisch te beëindigen met een lijstje van tijden en plaatsen, waar kerkdiensten worden gehouden.

U zult er heel hartelijk welkom zijn!

Alfaz del Pi, 15 januari 1993
J.M. Smelik

BENIDORM: Iedere zondagmorgen om 10.00 uur in Edificio (niet hotel) Cervantes, Avenida Europa (waar ook het Nederlandse consulaat en de Ned. bibliotheek). Bovendien in de wintermaanden elke 2e en 4e zondag van de maand een dienst in CALPE om 16.00 u. in patisserie Flandres.

Pastorie: Carrer Badia 26, 03580 Alfaz del Pi (Alicante); tel. (vanuit Nederland: 09-34466) 6865977.

DENIA: Iedere zondagmorgen om 11.00 uur in 'Montgó Centro de Encuentros', Residencia Bautista.

Pastorie: Partida Las Troyas Camino de Sta Lucia, 03700 Denia; tel. 5782002 (Apartado 446).

COSTA DEL SOL:

a. FUENGIROLA: Iedere zondagmorgen om 9.30 uur in de Skandinaviska Turistkyrken, Ed. Maria del Carmen, Paseo Marítimo (bij de groene Madonna).

b. TORREMOLINOS: Iedere zondagmorgen om 11.30 uur in het Holland Huis, Ed. Number One, Avda de Montemar 10a, hoek C./Al Andaluz, tegenover Hotel Las Palomas.

Pastorie: Edif. Horizontes 4a, Fuengirola/Torre Blanca (Malaga); tel. (vanuit Ned. 09-3452) 583346.

MALLORCA: Iedere zondag in januari t/m maart om 16.00 uur in de R.K. kerk te Santa Ponsa.

Pastorie: Ed. Florymar B 23, C./Ramón de Moncada 10, 07180 Santa Ponsa, Mallorca.

GRAN CANARIA: vanaf eerste kerstdag t/m eerste paasdag om 16.30 uur in de Templo Euménico in Playa del Inglés.

ALGARVE: vanaf begin oktober t/m eerste paasdag om 10.30 uur in restaurant 'Carrusel' in Praia da Oura (bij Albufeira) en om 16.00 uur in hotel Quarteira-Sol te Quarteira.

Inlichtingen in Nederland bij Secretariaat Stichting Evangelisch Pastoraat onder Nederlanders in Spanje (E.P.N.S.): Ds C.B. Dekker, Zundertseweg 37, 4715 CH Rucphen; tel. 01654-1438

Boekbespreking

Bijschrijfbijbel

Een bespreking van de bekende N.B.G.-vertaling van 1951? Dat is uiteraard niet nodig. Toch besteden we in 'Opbouw' even aandacht aan een nieuw verschenen uitgave: de bijschrijfbijbel. De naam zegt het al: deze uitgave biedt ruimte om aantekeningen aan de tekst toe te voegen; een Bijbel met je eigen kanttekeningen. Aan één kant van de bladzijde is een ruime marge vrijgehouden om zelf een aantal notities te maken (deze ruimte wordt overigens ook benut voor een groot aantal tekstverwijzingen). We gebruiken voor onze eigen aantekeningen een potlood; dan kun je achteraf nog eens iets veranderen. Bovendien is het papier vrij dun, zodat we het nog niet aan hebben gedurfd om een pen te gebruiken. Maar misschien valt de schade in de praktijk wel mee. Wie de bijschrijfbijbel naar de kerk meeneemt, valt enigszins uit de toon. Veel gereformeerden zijn tegenwoordig gewend om hun zo klein mogelijke Bijbel in een zo klein mogelijk tasje mee te nemen. Door het afwijkende formaat zul je bij deze Bijbel moeten investeren in een grotere tas (gelukkig heeft ons gezin grote fietstassen, daar kunnen zelfs meerdere bijschrijfbijbels in vervoerd worden). Een ander bezwaar is dat de Bijbel niet op de 'plank' past waar in veel kerken bijbels en liedboeken een plaats vinden. Iemand die op een rij vóór de bezitter van zo'n bijschrijfbijbel gaat zitten, zit vermoedelijk erg ongemakkelijk. Daarom kunnen bijschrijfbijbel-bezitters beter op de voorste rij gaan zitten.

Deze kleine ongemakken zijn natuurlijk maar bijzaak. Wie zich de bijschrijfbijbel aanschafft, heeft een goed hulpmiddel om opmerkingen op bijbelkringen, aantekeningen van bijbelstudies en de tekstuitleg van preken beter vast te houden. Zelf hebben we nu al de ervaring dat het 'rendement' van het bezig-zijn met de Bijbel erdoor verhoogd wordt; je houdt als hoorder een bepaalde uitleg beter vast. Aan de Bijbel zijn enkele 'bijlagen' toegevoegd, zoals een register van eigenamen en van trefwoorden. Die registers zijn heel beknopt; wie meer wil weten zal een concordantie moeten gebruiken. Ook is een overzicht van de inhoud van de evangeliën toegevoegd. De gebruiker kan zo in één oogopslag zien dat de gelijkenis van de talenten wel door Mattheüs en Lucas wordt

beschreven, maar niet door Marcus en Johannes. Een beknopte tijdtabel geeft een indicatie van belangrijke gebeurtenissen uit de bijbelse tijd. De geboorte van Jezus wordt op het jaar 4 vóór Christus gesteld. De landkaarten die (wél) worden genoemd in de inhoudsopgave heb ik totnutoe in ons exemplaar niet aangetroffen. Een idee voor de uitgever is (als extra service voor de gebruiker) misschien nog een houdertje op de kaft, waarin een potlood of pen past. Ik moet tenminste regelmatig zoeken naar mijn schrijfmateriaal nu weer gebleven is... Ondanks enkele bezwaren in het gebruik is het een Bijbel, die de moeite en de prijs van de aanschaf zeker waard is. Voeg daarbij het mooie lettertype en de aantrekkelijke uitgave en je hebt een Bijbel in huis, die een goed hulpmiddel vormt om actief met bijbelstudie bezig te zijn.

N.a.v.: Bijschrijfbijbel, uitgave: Nederlands Bijbel Genootschap, 1992; Prijs: f 79,50

Ontvangen

Ds. M.H. Sliggers, Wat is hierop uw antwoord?

Over liturgische formuleringen en geboden. (derde druk)
108 blz., f 13,75.
ISBN 90 6015 795 8
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Dr. C. Trimp, Klank en weerklink;

Door prediking en geloofservaring. (derde druk)
192 blz., f 24,75.
ISBN 90 6015 836 9
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Dr. M. te Velde, Gemeenteopbouw. (Deel 1)

Doelgericht en samenhangend werken in de christelijke gemeente. (tweede druk)
96 blz., f 16,75
ISBN 906015911X
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Ds. Tj. Boersma, Middenin de eindstrijd.

Een praktische uitleg van Openbaring.
220 blz., f 27,50
ISBN 9060159373
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Drs. A.G. Knevel (redactie) Moeilijke psalmen.

95 blz., f 18,90
ISBN 9029710918
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Ds. G. Gunnink, Vrede door vrijspraak.

Bijbelstudie over de brief van Paulus aan de christenen te Rome.
112 blz., f 14,75
ISBN 9060159411
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Drs. J.P. de Vries, Het leven is één.

Het ontstaan van het Gereformeerd Politiek Verbond – vrucht van reformatie in de kerk. (tweede, herziene druk)
48 blz., f 13,90
ISBN 9060159381
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Piet Los, Spiegelbeelden. (columns)

80 blz., f 14,90
ISBN 9029711191
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

F.W. Kramer / dr. M.J. Arntzen / ds. J.B. van Mechelen, Om het Woord Gods en het getuigenis van Jezus.

25 jaar "Schrift en Getuigenis"
24 blz., f 3,50 Uitg. Ver. Schrift en Getuigenis (Bestellen door overmaking van f 3,50 naar giro 1599800 pnm. Schrift en Getuigenis).

Puzzelhoekje

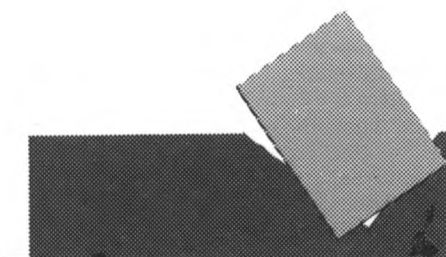
Het feest der weken was het tweede feest dat 50 dagen na het pascha werd gevierd.

Het is een dankfeest voor de oogst. Er wordt altijd uit het boek Ruth voorgelezen omdat daar wordt beschreven dat Naomi en Ruth aan het begin van de gersteoogst in Bethlehem aankwamen. Veel joden geloven dat het wekenfeest gelijk valt met het krijgen van de tien geboden op de Sinai omdat dit het enige feest is wat er in de derde maand na de uittocht wordt gevierd. Op het wekenfeest wordt door hen gezegd: De mens schenkt God twee broden als eerstelingsgaven en God schenkt de mens twee tafels met tien geboden. Nu horen wij elke zondag in de kerk de tien geboden maar weten jullie nu in welke volgorde ze moeten staan?

1. Gij zult niet doodslaan.
2. Gij zult niet begeren.
3. Eert uw vader en moeder.
4. Gij zult niet echtbreken.
5. Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.
6. Gedenk de sabbatdag dat gij die heiligt.
7. Gij zult de naam van de Here, uw God, niet ijdel gebruiken.
8. Gij zult niet stelen.
9. Gij zult u geen gesneden beeld maken.
10. Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

De oplossing van de vorige keer was: feest der ongezuurde broden.

Terloops

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Tante Johanna

Tante Johanna is onlangs overleden. Begrijp me goed, ze was geen echte tante van me en ik heb ook nooit tante tegen haar gezegd, maar ze heette wel Johanna. En de laatste jaren hadden we het hier in huis altijd over tante Johanna. Wie er mee is begonnen weet ik niet eens.

Tante Johanna woonde al jaren bij ons aan de overkant, in het verpleegtehuis. Daarvoor werd ze verzorgd door haar zoon en zijn vrouw. Dat kon echter niet meer, toen de verzorging te zwaar werd. En toen is tante Johanna naar het verpleegtehuis gebracht, ondanks veel tegenwerpingen van haar kant. Eén van de dochters had ook nogal bezwaren, maar die woont een eind hier vandaan en ze heeft voor de verzorging van haar moeder nooit één hand uitgestoken. Dan heb je natuurlijk gemakkelijk praten.

Die verhuizing naar het verpleegtehuis is hard bij haar aangekomen. Ze heeft er tegenover mij veel over gemopperd, dat haar kinderen haar dat hadden aangedaan. En ik moest haar man maar wat gelijk en wat ongelijk geven, er een beetje tussen door schipperen. Misschien kent u dat wel: een beetje ja en een beetje nee. Of behoort u tot de mensen, die alleen maar van helemaal ja of helemaal nee weten?

En toen, op een zondagavond, moesten de kinderen komen. Ik stond net voor het raam, toen ze er aankwamen. Ze vertelden me wat er aan de hand was en toen ben ik ook een paar keer naar de overkant gegaan. Van de forse vrouw, die ze eens was, was niet veel meer over. De vergankelijkheid had haar helemaal in de greep. Op zo'n moment is het wel eens moeilijk om te geloven, dat het vergankelijke eens tot onvergankelijkheid zal worden.

U begrijpt al, dat ik een bijzondere band met tante Johanna had. Ik was, zoals dat wel genoemd wordt, een beetje kind in huis. Dat kwam zo: mijn moeder en zij waren vriendinnen. Mijn moeder was wat ouder, ze scheelden 8 jaar. Die vriendschap was eigenlijk wat bijzonder. Om dat te begrijpen moet je wat afweten van de godsdienstige situatie in de Bommelerwaard. ommige dorpen zijn voor een groot deel protestant, andere zijn hoofdzakelijk rooms-katholiek. Tante Johanna kwam uit Ammerzoden en mede dank

zij Thomas Walraven van Arikel, heer van Ammerzoden (overleden in 1694) heeft het rooms-katholieke geloof in dit dorp steeds veel aanhangers gehad.

Van Arkel verborg jarenlang Pater Ooms in zijn kasteel en vanuit het kasteel ging Ooms met een klein altaar, verborgen in een kar, als boer, of koopman verkleed de waard in om 'zijn' mensen te bezoeken.

Mijn moeder kwam uit Well, dat vlak bij Ammerzoden ligt, heel mooi aan de Maas. In Well was bijna iedereen protestant. En vroeger was het in Well en Ammerzoden zo: protestanten gingen niet om met katholieken (het woordje 'rooms' werd wel eens vergeten) en katholieken gingen niet om met protestanten. En op die manier was er altijd wel wat tussen Ammerzoden en Well.

U hebt het al begrepen: tante Johanna was rooms-katholiek en mijn moeder protestant. En die twee hebben, eerst toen ze ieder nog 'thuis' woonden, en later, toen ze beiden in Zaltbommel woonden, altijd contact met elkaar gehad. Hoe dat is gekomen weet ik niet, maar het was zo. Er is tussen die twee wat afgekletst over de 'goeie ouwe tijd' in Well en Ammerzoden. Of het allemaal zo goed was betwijfel ik wel eens.

Tante Johanna had met haar man een bedrijf. Samen dus, want zij had de touwtjes aardig in handen. En toen haar man zo'n 30 jaar geleden stierf, zette ze het bedrijf met haar zoon voort. En de touwtjes bleven bij haar. Ik mocht jarenlang een oogje houden op haar administratie en dat viel vaak niet mee, want tante Johanna had een heel aparte kijk op boekhouden en daar liet ze zich niet gemakkelijk van afbrengen. En ongemakkelijk evenmin. Wat dat betreft heb ik weinig vruchten op m'n arbeid gezien.

We praatten er ook veel over, hoe het allemaal moest als ze er niet meer zou zijn. Ze had wel door, dat de 'verdeling' wel eens problemen tussen haar kinderen zou kunnen opleveren en daarom benoemde ze mij tot executeur-testamentair. Eigenlijk gek, als er eigen kinderen zijn, maar ja, er is een 'kwaje' bij. Zo gaat dat soms en dus moet ik nu de zaken regelen. U mag wel weten, dat de eerste stormloop inmiddels achter de rug is en dat mijn positie nog onaantastbaar is. Dat laat ik zelf trouwens ook wel merken en dat is de beste manier om al te veel aanvaringen te voorkomen. 't Is maar gelukkig, dat bij ons in Bommel protestanten en rooms-katholieken wel met elkaar praten, want anders kwamen we niet ver. Trouwens, in Ammerzoden en Well praten ze tegenwoordig ook wel met elkaar. In Bommel praten ze zelfs wat al te veel naar mijn zin, want hier zijn ze zowat 'samen op weg'. Nou, dat hoeft voor mij ook niet. Tante Johanna is natuurlijk ook begraven en voorafgaande aan de begrafenis was er een dienst in de parochiekerk van de Heilige Martinus. Met Maarten of Martinus van Tours hebben we wat in Zaltbommel. We hebben de

protestante Sint Maarten en de rooms-katholieke Martinus.

Hier stop ik m'n verhaal. De volgende keer verder.

H. Algra, Den Helder

Aan tafel...

Iedere keer is het aan tafel weer een probleem om de aandacht van de kinderen bij het bijbellezen te houden. Na het toetje moet de televisie direkt aan, het huiswerk wacht, de lego trekt. Je kunt je afvragen wat de kinderen nog opsteken van het dagelijkse bijbellezen. Ook al stel je hen zelf een vraag, ook al lezen ze mee uit de bijbel, hun gedachten zijn al lang bij de dingen die komen gaan.

Steven en Marijke hebben gezocht naar een betere oplossing. Eerst lazen ze voor het eten. Alleen was de groente soms al koud voordat ze konden beginnen. Of als er nog iets op het vuur stond, kwam er soms tijdens het lezen uit de bijbel een vreemde geur uit de keuken. Groenten passen zich nu eenmaal niet aan aan de lengte van het te lezen schriftgedeelte.

Tegenwoordig lezen ze na het warme eten en voor het toetje uit de bijbel. De kinderen zijn dan nog niet zo gefixeerd op het snel van tafel gaan. Bovendien is het ook een wat gezondere manier van eten. De snelle westerse hap, waarbij honderden calorieën in 15 minuten weggewerkt worden, wordt op deze manier onderbroken door een moment van stilte.

Het is geen wondermiddel, zelfs geen recept. Toch bevat het Steven en Marijke op dit moment goed. Iets meer rust en stilte en daardoor ook wat meer aandacht.

Kerknieuws

Zending op Soemba

(Giro 1687238 Hazerswoude)

Ondanks slechte periodes, waarin geld moest worden geleend, loopt 1992 door een late inhaalrace minder dramatisch af dan gevreesd.

Per 31 december was er een tekort van ca. f 4.600,- waarvan in januari 1993 nog wat afgaat door nagekomen collecten.

Het ging om 4 leningen (totaal f 20.800,-) om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Het grootste deel werd in de beide laatste maanden van 1992 door de kerken overgemaakt.

Enkele kerken hebben zich de noodkreet sterk aangetrokken, evenals enige broeders en zusters, die op het vele nog wat extra deden.

P.S. De bijdragen aan S.O.S. giro 1314313 bleven sinds jaren nu achter. Dat we toch een overschot over 1993 hebben, komt door een groot legaat.

Commissie Reformatorische Studieavonden

Deze commissie, ontstaan vanuit de Geref. Vrijg., Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken in de regio Den Haag, belegt een aantal studieavonden over geloof en samenleving. De eerstvolgende bijeenkomst is:

Donderdag 18 februari 1993

Mr. A. Rouvoet, Nunspeet

Tolerantie voor allochtonen

Er was al een nationaal minderheden-debat. En de noodzaak om onderdak te bieden aan vluchtelingen uit oorlogsgebieden wordt steeds klemmender. Welke plaats gunnen we andere culturen en godsdiensten in ons land? Hebben reformatorische christenen, die zelf steeds meer een minderheid vormen, hierin een eigen geluid?

Mr. Rouvoet is directeur van het wetenschappelijk studiecentrum van de RPF. De avond wordt gehouden in het gebouw van de Ned. Geref. Kerk te Rijswijk, Oranjelaan 62, 2281 GG Rijswijk, te beginnen om 20.00 uur. Info: 070-3997649.

Promotie

Op vrijdag 26 februari 1993 om 13.30 uur hoopt drs. A. v.d. Dussen, predikant te Eindhoven, te promoveren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam op het proefschrift: De vrije keus? De spanning tussen vrijheid en rede in de revival-theologie van Charles Grandison Finney (1792-1875). Aansluitend, vanaf ca. 14.45 uur, zal een receptie worden gehouden. Beide zullen plaatsvinden in het hoofdgebouw van de universiteit, De Boelelaan 1105,

Amsterdam-Buitenveldert.

Het gebouw is voor belangstellenden uitstekend bereikbaar per openbaar vervoer. Vanaf zowel het Amsterdamse Centraal Station, als het station Amsterdam Amstel neme men sneltram 51, richting Amstelveen, uitstappen halte Vrije Universiteit.

De tram vertrekt elke 10 minuten en doet een kwartier over het traject CS-VU.

Wie per auto reist, kan parkeren in de parkeerstroken, die zich bevinden aan de noordzijde van de De Boelelaan.

Ned. Geref. Kerk van Doorn

Op zondag 14 februari a.s. zal in de morgendienst (aanvang 10.00 uur) drs. R.R. Ganzevoort bevestigd worden in het ambt van dienaar des Woords van deze gemeente.

In de avonddienst, die wordt gehouden in de Hervormde Maartenskerk, Kerkplein te Doorn, zal drs. Ganzevoort

zijn intrede doen. Aanvang dienst 19.00 uur.

Ned. Geref. Kerk van Eck en Wiel

De kerkeraad van de gemeente is met de kerkeraad van de gemeente Culemborg en met ds. K. Holwerda een overeenkomst aangegaan, op grond waarvan ds. K. Holwerda in de gemeente Eck en Wiel een aantal taken zal vervullen. E.e.a. is ingegaan op 8 december jl.

Ned. Geref. Kerk van Ermelo- Harderwijk-Putten

De volgende mutaties hebben zich in de gemeente voorgedaan:

Praeses: J. Maris, Schippersmeen 79, 3844 CL Harderwijk tel.: 03410-21.228
Diaconie: F.H. Doff, Schippersmeen 73, 3844 CL Harderwijk tel.: 03410-12.875
Preekvoorziening: mevr. G.H. Raap-van Veen, Russulalaan 30, 3852 ZK Ermelo. tel.: 03417-56.734.

vrienden zien het zo

"...je samen inzetten voor hetzelfde doel: een betere wereld voor mensen met een verstandelijke handicap en hun ouders."
(Mw. De Vries in dit nummer van Opbouw.)

1 op de 150 ouderparen krijgt een kind met een verstandelijke handicap.
Dat verandert je wereld nogal.

Pottekijkers zijn dan even niet welkom.

Vrienden wel.
Vrienden kunnen luisteren.
Vrienden voelen aan wanneer ze nodig zijn.

Vrienden vergroten de kansen voor mensen met een verstandelijke handicap in de samenleving.

Uit respect, uit bewogenheid,
vanuit de bijbelse opdracht.

Omdat het vrienden zijn.

Protestants christelijke vereniging van ouders, familie en vrienden van mensen met een verstandelijke handicap

zo zie ik het ook!

☐ noteer mij als vriend-lid voor 30/ 40 / 60 gld. per jaar

☐ noteer mijn eenmalige bijdrage van f.....

Dhr./Mevr.....

Adres:.....

Postcode:.....

Plaats:.....

Zenden zonder postzegel aan "Philadelphia", Antw.nr. 8494, 3500 VW Utrecht.
Bezoekadres: Maliebaan 71 L, Utrecht. Tel.: 030 - 36 37 38

*"Zalig de doden, die in de Here sterven, van nu aan.
Ja, zegt de Geest, dat zij rusten van hun moeiten,
want hun werken volgen hen na."*

Openbaring 14: 13b

Wel erg verdrietig, toch innig dankbaar dat zij zo lange tijd bij en van ons was en wij van haar, delen wij u mede dat in de kring van haar gezin, mijn lieve vrouw, onze immer zorgzame en toegewijde moeder, groot- en overgrootmoeder

KNIERTJE VAN VUGT-TAS

* 20-2-1919

† 28-1-1993

in Christus is ontslapen.

*Zij was zo onzegbaar moe. Nu mag zij,
verwachtend de wederkomst van haar Heer en Heiland, rusten.*

Dordrecht: A. van Vugt
Oud-Alblas: H. Jaarsveld-van Vugt
J. Jaarsveld
Maarssen: A. van Vugt
E.J. van Vugt-van der Vlies
Dordrecht: A. van Vugt
I.J. van Vugt-Boer
Oudenbosch: A.A. IJlst-van Vugt
Dordrecht: J.M. van Vugt
B. Bollaart
Dordrecht: K. van Vugt
M. van Herwijnen
Barendrecht: W. Oskam-van Vugt
G.C. Oskam
Papendrecht: J.W.G. van Vugt
R.M.T. van Vugt-Nagtzaam
Dordrecht: L.A. van Brakel-van Vugt
M.L. van Brakel
kleinkinderen en achterkleinkind

Adolf van Nassastraat 33
3314 PA Dordrecht

Wij hebben haar op 2 februari 1993, samen met de gemeente, op de Algemene begraafplaats te Dordrecht (Dubbeldam) begraven.

Zin in een goedkope en leuke vakantie?

Bel Bon Voyage.

Vakantiewoningruilbureau voor christenen.

In Engeland en Nederland. Tel. 08894-13009.

FINANCIËLE ADOPTIE

Miljoenen kinderen in de Derde Wereld leven dagelijks in een onbeschrijfelijke nood. Eén pennestreek en u brengt verandering in een kinderleven. Voor f 37,50 of f 40,— per maand zorgt u voor voedsel, kleding, christelijk onderwijs en medische zorg.

Meld u aan als sponsor!

Postbus 560
4200 AN Gorinchem
Telefoon 01830-24288
Postbank 30.20.900
ABN-AMRO 50.98.11.566

**WOORD
& DAAD**

REFORMATORISCHE
POLITIEKE FEDERATIE

KIES BEWUST VOOR HET CHRISTELIJK POLITIEK ALTERNATIEF

- Vóór geloofwaardige christelijke politiek
- Ook vóór actieve vrouwen en jongeren
- Een daadkrachtige zorg vóór de schepping
- Zorg vóór de sociaal zwakkeren
- Vóór een harde aanpak van de criminaliteit
- Vóór verhoging van ontwikkelingshulp
- Vóór handhaving van een zelfstandig Nederland

Postbus 302
8070 AH Nunspeet
03412-56744

Versterk de RPF: word nú lid